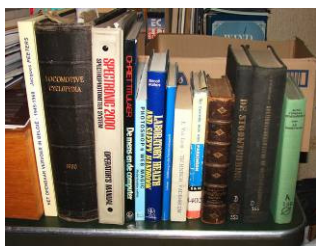
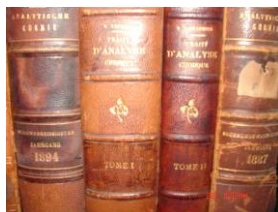

Nr. 60
maart-april
2011

Nieuwsbrief van het STEUNPUNT
INDUSTRIEEL en WETENSCHAPPELIJK
ERFGOED vzw

ISSN 1379-0420

Gezocht: een nieuwe bestemming voor de SIWE-collecties van objecten en boeken

Redactieadres: SIWE vzw - Stapelhuisstraat 15 – 3000 Leuven. Tel.: 016.584342
 e-mail: info@siwe.be Website: www.siwe.be Verschijnt tweemaandlijks.
 Verantwoordelijke uitgever: Patrick Viaene – Land van Waaslaan 156 – 9040 Gent.
 Redactie: P. Viaene, m.m.v.: L. Boogaerts, R. Engels en K. Haustraete
 Eindredactie: het SIWE-team / Vormgeving: Alex Baerts / Druk: Theo Veugelen, Lubbeek
 Afgiftekantoor: 3360 Bierbeek – erkenningsnr.: P209286 – PB nummer: BC1608

VOORWOORD Oproep aan IWE beschermers

Zoals reeds vermeld in vorige nieuwsbrieven dient er een nieuwe bestemming gevonden te worden voor de SIWE-collectie. Deze bestaat zowel uit objecten uit ons industriële en technische verleden, relictten van wetenschapsgeschiedenis als uit literatuur in de vorm van boeken en tijdschriften. Deze collectie werd over de jaren heen door vrijwilligers samengebracht en door SIWE gered en beheerd met een educatief doel.

Het is nu echter overduidelijk. De werking van vzw SIWE zal slechts structurele ondersteuning door de Vlaamse Overheid genieten tot einde 2011. Het uitdovende Decreet op de Volkscultuur neemt dan een einde. Bovendien –zo meldt de beheersovereenkomst met de Vlaamse Overheid- mogen deze middelen niet door SIWE ingezet worden op collectievorming, -beheer of –ontsluiting.

Er is hoop dat de nieuwe verruimde organisatie ETWIE (Expertisecentrum Technisch, Wetenschappelijk en Industrieel Erfgoed), waarin SIWE vertegenwoordigd is en die door SIWE actief wordt ondersteund, tegen die tijd de erkenning zal krijgen als landelijk expertisecentrum door de Vlaamse Overheid en binnen het Decreet Cultureel Erfgoed gesubsidieerd kan worden. Deze organisatie zal zich echter niet kunnen ontfemen over de SIWE-collectie.

Momenteel wordt de collectie ook nog op een andere manier bedreigd. Onze vaste stek –de Molens Van Orshoven aan de Vaartkom te Leuven, een industrieel monument van eerste orde- wisselde van eigenaar. Deze startte met grootschalige bouwwerken in de directe nabijheid van het trefpunt waardoor de SIWE kantoren en het depot moeilijk toegankelijk zijn. Ook worden in de toekomst verbouwingswerken gepland aan de gebouwen waarin de SIWE-collectie vandaag gehuisvest is.

Beide omstandigheden nopen SIWE ertoe een andere, aangepaste bestemming te zoeken voor haar collectie of delen ervan. Een beperkt gedeelte van de collectie werd in de loop van 2010 al afgestaan aan verschillende musea, waaronder het MIAT in Gent, het MOT in Grimbergen, het Elektriciteitsmuseum Pulderbos en het Stedelijk Museum van Aarschot. Wij zijn dringend op zoek naar gelijkaardige musea, verenigingen, verzamelaars of andere collectiebeheerders die zich willen ontfemen over een deel van de collectie of een specifiek deel van de SIWE verzameling. Ze is dat waard!

Verenigingen, musea en andere geïnteresseerden kunnen hun belangstelling kenbaar maken door een mail naar info@siwe.be te sturen. Een gedeeltelijke inventaris kan geraadpleegd worden op de website www.siwe.be. Wij vragen om uw interesse kenbaar te maken voor 15 april 2011. Een bezichtiging van het SIWE-depot kan uitsluitend gebeuren na afspraak en samen met een SIWE bestuurder of vrijwilliger. Na overleg met de betrokkenen zal de Raad van Bestuur de objecten en boeken toewijzen aan de geschikte kandidaten. De bewaarnemers ondertekenen een register van schenking en zij verbinden

zich om hetgeen verkregen werd te bewaren (en of tentoon te stellen) met de vermelding "Collectie SIWE".

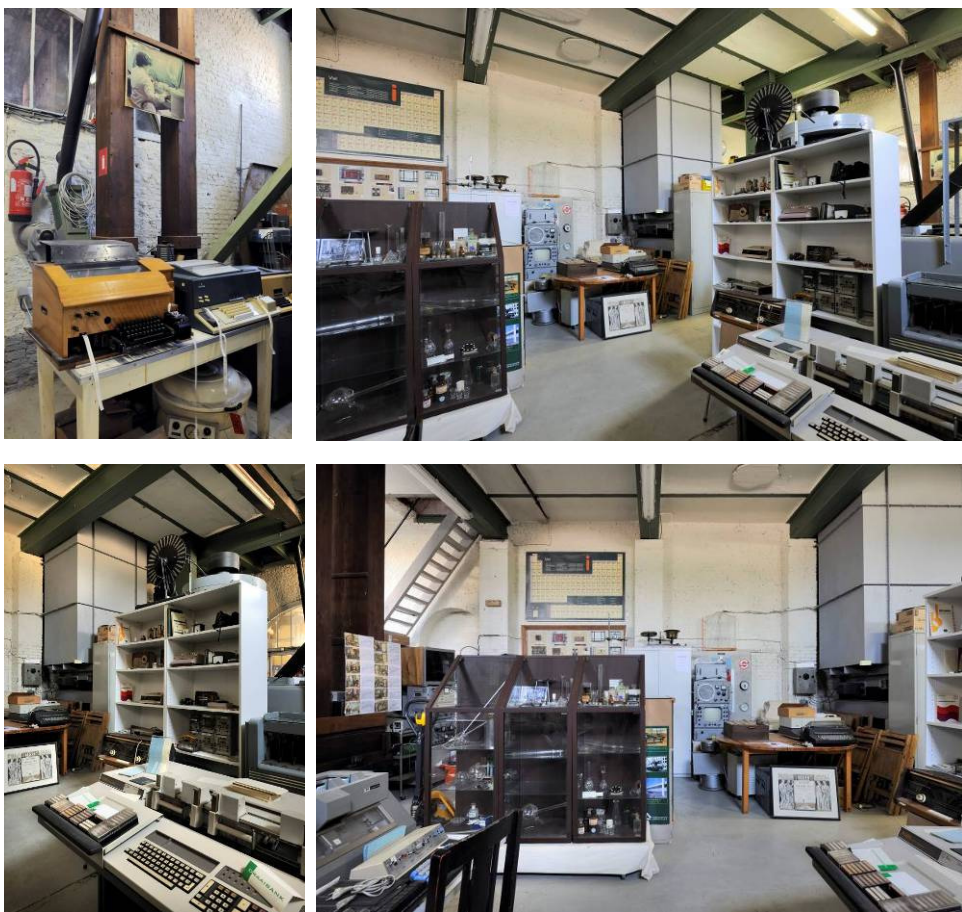
Het afhalen van de goederen kan gebeuren na afspraak, en omwille van de werkzaamheden, best tijdens het bouwverlof van 11 tot 29 juli 2011.

SIWE-activiteiten zijn er echter ook nog! Over onze komende activiteiten en deze van het IWE-erfgoedveld verneemt u meer in deze Nieuwsbrief. U kan uw "IWE-activiteiten" steeds doorgeven via mail; de redactie neemt deze berichten graag op in een volgende aflevering.

Veel leesgenot!

Patrick VIAENE, voorzitter SIWE vzw

Enkele foto's van het huidige SIWE-depot (foto's Georges De Kinder)

VERSLAG VAN EEN AANTAL RECENTE SIWE-ACTIVITEITEN

OMGEVINGSANALYSE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED RAADPLEEGBAAR OP WWW.SIWE.BE

www.siwe.be/file/uitgave/Omgevingsanalyse.pdf

SIWE bouwde een uitgebreide database uit omtrent het werkveld van het industrieel en wetenschappelijk erfgoed in Vlaanderen en Brussel. In 2010 werd dit bestand grondig geactualiseerd. Uit de verzamelde gegevens en de ervaring met het werkveld werd een "SWOT-analyse" opgemaakt (die sterkten en zwakten, kansen en bedreigingen in de sector omschrijft) en waarmee de noden en behoeften van de IWE-sector konden worden afgeleid. Op basis daarvan zal SIWE gerichte acties ondernemen in 2011. De depotproblematiek en het (gebrek aan) beleid omtrent het behoud, de instandhouding en de ontsluiting van dit erfgoed zullen prioritair aan bod komen. Alle suggesties in verband met de acties die wij hierover willen organiseren zijn intussen welkom.

LO(V)ONSE PRUIJNSTROOP, VOORGESTELD DOOR SIWE OP WEEK VAN DE SMAAK 2010, WERD "VLAAMS BRABANTS LOKAAL PRODUCT"

De "Lo(v)onse Pruijnstroop", voorgesteld bij de openstelling van de SIWE-tentoonstelling "Belle de Louvain" (Week van de Smaak 2010) werd opgenomen op de website van Streekproducten Vlaams-Brabant vzw. Bezoek deze website op volgend adres: www.straffestreek.be/producten.php?id=562.

Donderdag 20 januari 2011: SIWE-VOORDRACHT OP STUDIEDAG "SOCIAAL-CULTUREEL ERFGOED IN EEN HAVENCONTEXT"

Op 20 januari 2011 nam SIWE deel aan de studiedag "Sociaal-cultureel erfgoed in een havencontext" te Leuven. Deze studiedag vond plaats in het Stadskantoor te Leuven in het kader van een partnerbijeenkomst van

deelnemers aan een INTERREG-project over revitalisatie van havenlandschappen en –erfgoed. Patrick Viaene beet er de spits af met een uitgebreide voordracht die handelde over herbestemming van industrieel erfgoed in het algemeen, gekoppeld aan het erfgoed van havens zoals Gent, Brussel, Antwerpen, Leuven en een aantal buitenlandse havens.

Zondag 6 februari 2011: GELEIDE WANDELING “INDUSTRIEEL ERFGOED TE TEMSE”

Temse: oud gemeentehuis

Bewaarde kraan van de Boelwerf Foto's A.B.

De wandeling “Industrieel Erfgoed te Temse” onder leiding van Roger Andries, was een succes. De heer Andries, Temsenaar is de auteur van diverse publicaties over de geschiedenis van deze Scheldestad, waaronder “Wandeling door Temse-Centrum 1890-1955” (Temse, 2009). Voor de wandeling konden de aanwezigen deelnemen aan een inleidende conferentie in het oud gemeentehuis. Diverse gebouwen werden daarna bezocht waaronder het Stedelijk Museum (met een afdeling over plaatselijke scheepsbouw en educatieve presentatie over de klinknageltechniek), de AC “De Zaat” (voormalig administratief gebouw van de Boelwerf) en de voormalige vlasspinnerij Orlay (heden naar een ontwerp van architect Pascal van der Kelen herbestemd als architectuurbuureel en luxueuze loft met zicht op het voormalig Boel-terrein en de Schelde). Er werd ook stilgestaan en commentaar gegeven bij andere erfgoedrelicten, zoals de “oude watermolen” (vroeger in gebruik als getijdenmolen) en de Molens van Temse. Na een rijk gevulde namiddag was de sociale en industriële geschiedenis van Temse voor de deelnemers geen onbekende meer!

KOMENDE SIWE–ACTIVITEITEN

SEMI-PERMANENTE SIWE-TENTOONSTELLING “HET ZUIDERPERSHUIS EN DE VIER ELEMENTEN” TE BEZOEKEN IN HET ZUIDERPERSHUIS, WAALSEKAAI 14, ANTWERPEN *Ter herhaling*

Deze tentoonstelling kadert in het streven van de vzw Zuiderpershuis en het Wereldculturencentrum om het industrieel patrimonium van het Zuiderpershuis op permanente wijze onder de publieke aandacht te brengen. Reeds diverse groepen en talrijke individuele bezoekers vonden intussen de weg naar de SIWE-tentoonstelling over dit uniek industrieel monument.

Voor het bezoek aan deze tentoonstelling werden door SIWE in samenwerking met het Zuiderpershuis vzw diverse formules uitgewerkt. Beleg, indien je in groep komt, een afspraak via telefoonnummer 03/242.81.11 (contactpersonen: Barbara Porteman en Francine Smeyers). Ook individueel bezoek blijft mogelijk. De tentoonstelling staat momenteel opgesteld in de zaal boven het Foyer. Toegang gratis. Zie ook www.zuiderpershuis.be .

“20 X GENIAAL”, DE PEDAGOGISCHE KOFFERTENTOONSTELLING VAN SIWE OVER INGENIEURSERFGOED, GEREALISEERD I.S.M. MOOSS, BLIJFT UITLEENBAAR.

20 X GENIAAL is een koffertentoonstelling, in opdracht van SIWE uitgewerkt en vormgegeven door Mooss vzw, een organisatie voor actieve kunst- en erfgoededucatie (www.mooss.org). Jongeren kunnen hiermee met twintig Belgische ingenieurs uit verschillende vakgebieden en met hun belangrijkste verwezenlijkingen kennismaken. Aldus krijgt de SIWE-publicatie van einde 2009 “Ingenieurs en hun erfgoed” een bijzonder verlengstuk naar de jongeren, meer bepaald de derde graad ASO of TSO.

Deze leeftijdsgroep kijkt (net als de ingenieurs) vooral naar de toekomst. Boodschap van onze koffertentoonstelling is dat het heden en de invloed van actuele beslissingen op de toekomst best kunnen begrepen worden door enige kennis en begrip over voorbije ontwikkelingen en ontdekkingen. Het verleden van industrie en technologie kennen, levert dus een meerwaarde en verrijking op. De uitvoering van de activiteiten, gekoppeld aan de tentoonstelling nemen ongeveer 2 lessen in beslag. Men leest hierover meer op de SIWE-website www.siwe.be .

Donderdag 24 maart 2011- ALGEMENE SIWE-VERGADERING LENTE 2011 voor effectieve leden

Op donderdag 24 maart 2011 worden de effectieve leden van SIWE vzw uitgenodigd om deel te nemen aan de Algemene Vergadering lente 2011. Deze zal plaatsvinden in het Cultureel Centrum de Romaanse Poort (lokaal B 1.4), Brusselsestraat 63 te Leuven om 19.30 uur stipt.

Na de vergadering volgt de projectie van een exclusieve film over industriële cultuur. Een persoonlijke uitnodiging gericht aan de effectieve leden volgt.

Zaterdagen 19 en 26 maart en 2 april 2011: “SPOREN IN DE GENTSE HAVEN”

“Sporen in de Gentse haven” gaat op zoek naar het industriële verleden en heden van de actieve haven. SIWE participeert aan dit vormingsprogramma van Vormingplus Gent-Eeklo. Er is ook samenwerking met de stad Gent (Dienst Stedelijke Vernieuwing & Gebiedsgerichte Werking). SIWE-voorzitter Patrick Viaene treedt als gids op bij diverse wandelvoordrachten en bezoeken, namelijk op 19 maart (voetwandeling “van Sluizeken tot Muide”), op 26 maart (Handelsdok – Houtdok) en 2 april (fietstocht door de actieve haven van Gent). Inschrijven is verplicht en geschiedt via Vormingplus. Contactpersoon: Sandrine De Wilde (sandrine.dewilde@vormingplus.be). Inschrijvingen, zie www.vormingplusgent-eeklo.be.

Vrijdag 8 april 2011: FOTOGRAFIE EN INDUSTRIEEL ERFGOED TE LEUVEN

In samenwerking met het Nederlandse BRIE (Brabants Industrieel Erfgoed) en de Leuvense actoren zal SIWE fotografen uit het Leuvense en uit 's Hertogenbosch begeleiden. Deze fotografen zullen op verschillende locaties (erfgoedsites, bedrijven, collecties) binnen het tijdsbestek van één dag fotografische reportages realiseren. Doel is via deze creatieve weg tot een originele vorm van uitwisseling te komen tussen deelnemers, afkomstig uit de twee “zustersteden” Leuven en Den Bosch. Deze dag is een vervolg op een fotografiedag, die in november jl. plaats vond in Den Bosch. Meer informatie vindt men op www.siwe.be.

Maandag 18 april 2011: DE HAVEN VAN BRUSSEL, ONTWIKKELING EN ERFGOED

SIWE werkt mee aan de Studiedag van ICOMOS-Vlaanderen en ICOMOS-Wallonië die beide verenigingen samen organiseren op 18 april. Plaats van het gebeuren: de Sint-Gorikshallen (Sint-Goriksplein) te Brussel van 9 tot 17 uur. Patrick Viaene (SIWE vzw) geeft er een geïllustreerde voordracht over aspecten van de havenontwikkeling van Brussel en typische erfgoedelementen van deze vrij onbekende haven. Informatie: Dhr. Tom Verhofstadt, vlaanderen-brussel@icomos.be.

Zondag 1 mei 2011: ERFGOEDDAG MET SIWE-PROGRAMMA TE LEUVEN OMTRENT HET THEMA ‘ARMOE TROEF’

SIWE bereidt een programma voor met voordrachten door Patrick Viaene omtrent “**Recht op wonen vroeger en nu**”, met aansluitend hierop fietstochten o.l.v. Robin Engels omtrent “**Sociaal Wonen vroeger en nu te Leuven**”. Doel is om na het brede verhaal van de woonproblematiek (in het industrieel tijdperk) over te gaan tot een verkenning van wooncultuur binnen oude en recente voorbeelden van volkswoningbouw en sociale woningbouw in Leuven. Het woord wordt ook gegeven aan bewoners, actief in diverse buurtcomités. De voordrachten vinden plaats in het Leuvense Stadhuis om 10 uur en om 14 uur, gevolgd (om 11u15 en om 15u15) door een fietsparcours vertrekkend aan het stadhuis. Meer praktische details over dit gebeuren volgen nog op www.siwe.be.

Donderdag 12 mei 2011: VOORDRACHT “HET RODE OEUVERE VAN FERDINAND DIERKENS”

In samenwerking met het Masereelfonds brengt SIWE een lezing over het leven en werk van architect Ferdinand Dierkens (1856-1936), ontwerper van talrijke gebouwen voor de Gentse socialistische beweging. De realisaties van deze bouwmeester ademen het enthousiasme en elan van de jonge sociale beweging uit, maar tegelijk het achterna hinken van pompeuze burgerlijke bouwstijlen. Plaats van het gebeuren: Zaal “Geuzenhuis”, Kantienberg, 9000 Gent om 20 uur.

Informatie: www.masereelfonds.be / Mail (contact) via gent@masereelfonds.be

ZATERDAG 14 MEI 2011: STUDIEUITSTAP “INDUSTRIEEL ERFGOED IN BERGEN-OP-ZOOM”

Op zaterdag 14 mei 2011 brengt SIWE een bezoek aan Bergen-op-Zoom, gelegen op 35 km ten noorden van Antwerpen. Een plaatselijke werkgroep publiceerde vorig jaar over het industrieel verleden en erfgoed van deze kleine stad een monumentaal boekwerk “Bergen op Stoom”. Dit “magnum opus” werd reeds vermeld in de SIWE-Nieuwsbrief nr.53. Eén der auteurs, maar ook andere plaatselijke contactpersonen zullen ons rondleiden langsheen een zeldzame getijdenmolen, in een beschermd (als kunstenaarsatelier en –woning herbestemde) watertoren, een uniek afvalwaterafvoersysteem, een suikerfabriek die binnenkort herbestemd wordt als winkelcentrum, een kinderspeelplaats onder Polonceauspanten, enzovoort. Inschrijven is verplicht via het sturen van een mail naar info@siwe.be. Alle praktische info over deze uitstap op de SIWE-website www.siwe.be.

O P R O E P E N

SABENA

In het Koninklijk Legermuseum en de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis wordt vanaf oktober 2011 een overzichtstentoonstelling gepresenteerd over SABENA.

Heeft u interessante documenten of voorwerpen over onze voormalige nationale luchtvaartmaatschappij? En wilt u die ter beschikking stellen voor de duur van deze tentoonstelling? Neem dan snel contact op met de tentoonstellingsmakers via telefoonnummer 02/741.74.02.

Foto uit www.cyber-heritage.co.uk/

INFO GEVRAAGD OVER BEDRIJF VAN GLAS-IN-LOODRAMEN

Nederlandse onderzoekers vragen naar informatie over het voormalige bedrijf Gussenhoven & Van Wijck, tot 1946 actief in werkplaatsen, gelegen aan de Vinkenstraat 32-43 Antwerpen.

Het bedrijf maakte onder meer glas-in-loodramen met maritieme thema's.

Indien u informatie heeft, contacteer Huibert Van Eyk via

eykmoesgen@hetnet.nl.

ERFGOEDNIEUWS UIT DE REGIO'S

B E L G I Ë (ALGEMEEN)

EUROPEANA DIGITALE ONTSLUITING CULTUREEL ERFGOED

De Europese Commissie wil de toegang verbeteren tot het (digitale) Europese cultureel erfgoed dat zich in archieven, musea en audiovisuele collecties in Europa bevindt. Ze wil dit doen door middel van het unieke toegangspunt Europeana www.europeana.eu/portal/.

Op 19 januari 2011 werd op een studiedag in de KMG (Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis) te Brussel verduidelijkt welk traject een instelling moet ondernemen om data publiek beschikbaar en uitwisselbaar te maken. Er werd concreet ingegaan op het digitaliseringproces in museale en archiverische context en de relatie tot Europeana.

Voor meer info: Hans van der Linden hans.vanderlinden@cism.vlaanderen.be.

VLAANDEREN (ALGEMEEN)

MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN GAAT ONLINE

Het tijdschrift M&L gaat online. Dit gebeurt naar aanleiding van de dertigste verjaardag van deze periodiek. Op de site kunnen diverse opzoeken gebeuren per plaats en onderwerp. Surf naar www.menl.be voor meer info.

BOUWEN AAN MONUMENTEN, EEN NIEUW TIJDSCHRIFT

“Bouwen aan Monumenten” draagt als ondertitel “Tijdschrift over monumentenzorg, restauratie, beheer en behoud van cultureel erfgoed”. “Men wil niet alleen berichten over restauratiewerken, maar ook ingaan op landschappen, over politieke achtergronden, over organisaties en ondernemingen die in de sector actief zijn”, lezen we verder in het voorwoord van het 1ste nummer (oktober-december 2010). Waarin zich dit blad zal onderscheiden van M&L is voor ons nog niet duidelijk. Minder rigouzeus wetenschappelijk, zo lijkt ons bij dit startnummer. Ook is het voorzien van veel opvallende reclames en advertenties.

21 MAART: NACHT VAN DE GESCHIEDENIS

Voor de negende keer organiseert het Davidsfonds de “Nacht van de Geschiedenis”, namelijk op dinsdag 21 maart 2011. Centraal thema is “feest”. Zie voor het volledig programma en praktische informatie de speciale website www.feestelijkvlaanderen.be.

100 JAAR KVNS

De Vereniging voor Natuur- en Stedenschoon (KVNS) vierde op 20 november 2011 zijn honderdste verjaardag met een druk bijgewoonde academische zitting te Antwerpen. Voorzitter Rutger Steenmeijer schetste de historiek van de vereniging, één der oudste milieu- en natuurverenigingen in Vlaanderen, die zich inzet voor de landschappelijke waarden van onze stedelijke en landelijke omgeving, een organisatie die het landschap ziet als een geheel van natuur en cultuur, waarbij schoonheid ervan wordt bepaald door het samengaan van deze twee elementen. Ook diverse andere sprekers namen het woord (waaronder H. Bruyninckx, voorzitter Bond Beter Leefmilieu over "Vlaams Stadsgewest: de rol en betekenis van het groen erfgoed"). Ook werd de vierjaarlijkse Prijs Herman Delaunois uitgereikt. Deze ging naar Andreas Stynen voor zijn doctoraal werk "Proeftuinen van burgerlijkheid. Stadsnatuur in negentiende-eeuws België" (KULeuven, 2010).

Meer info over KVNS: www.kvns.be.

125 JAAR ACV

Een andere verjaardag die recentelijk een grote media-aandacht trok, was de 125ste verjaardag van het ACV. Deze belangrijke werknemersorganisatie werd in 1876 te Gent opgericht als "Anti-Socialistische-Katoenbewerdersbond". Niet toevallig gebeurde de oprichting in een huis aan de Vrijdagsmarkt, de plaats en de buurt waar de socialistische beweging tezelfdertijd aan haar opgang begon in de Arteveldestad.

PROVINCIE ANTWERPEN

ANTWERPEN: "LAATSTE" BUURTWINKEL UIT DE JAREN ZESTIG BEDREIGD

Een snoepwinkel op het Antwerpse Kon. Astridplein met inrichting uit 1962, tot in de kleinste details bewaard, wordt bedreigd en staat te koop. Zo'n winkel-inrichting (met typische pasteltinten, goudkleurig lijstwerk, veel plexiglas en formica) is uiterst zeldzaam. Dat zegt ook VIOE. Toch overweegt de bevoegde minister (Geert Bourgeois) niet om het interieur te beschermen. Merkwaardig is het pleidooi voor behoud van dit stukje sixties-erfgoed vanuit de bevolking. Op 19 februari jl. was er zelfs een openbare protestactie op het Koningin Astridplein om de minister van stelling te doen veranderen.

ANTWERPEN: LICHT OP GROEN VOOR TOEKOMSTIGE BEHUIZING "NATIONAAL SCHEEPVAARTMUSEUM"?

Schepen voor Cultuur Philip Heylen hield onlangs (6/10 jl) in de Hogere Zeevaartschool een merkwaardige rede, waarin hij pleitte voor de ontwikkeling van een "maritiem park" vertrekkend vanuit "het Zuid" en opgaand noordwaarts tot aan de droogdokken en de Zeevaartschool. Het slot van zijn rede luidde: *"Laat ons de oefening maken, laat ons de moed tonen die we in het verleden niet altijd hadden, laat ons nu nadenken om hier binnen 10 jaar een formidabel plan te realiseren. Laat ons hier vandaag het fundament leggen om, na het MAS en RSL (Red Star Line) een écht haven- of scheepvaartmuseum te realiseren..."*

Bron: Ruimschoots, jg. 11, 2011, nr. 1, p. 24. Men mag nu verhoppen dat dit geen loze beloften waren maar het begin van een waarachtig streven om tot een oplossing te komen na de sluiting van het Scheepvaartmuseum...

ANTWERPEN: GEEN TOEKOMST VOOR HET INTERNATIONAAL ZEEMANSHUIS

Foto HLN

De Antwerpse thuishaven voor zeelui van over de hele wereld, gelegen vlakbij het oude schipperskwartier en het Falconplein sluit binnenkort zijn deuren. Het huidige Zeemanshuis is een kloeki modernistische hoogbouw uit 1954. Het heeft onmiskenbaar architecturale kwaliteiten, maar niet genoeg om het Antwerpse stadsbestuur te overtuigen. "De schaal van het gebouw past niet in het historische kader", werd opgeworpen. De stad wil op het terrein kantoren en appartementen realiseren. Maar is dat een reden om dit modern icoon (dat in een zeer goede bouwkundige staat verkeert en bovendien een hoge bezettingsgraad heeft) af te breken? (Vrij naar: *De Morgen*, 3 februari 2011, zie ook Siwe nieuwsbrief nr. 55 blz. 12).

ANTWERPEN: EEN MINERVA VOOR HET MAS

Een vier ton wegend exemplaar van de beroemde Minerva autofabriek (Mortsel), daterend van 1930, werd volledig gerestaureerd door Franz De Feyter. Deze luxeauto zal tentoongesteld worden in het MAS. Samen met een ATEA telefooncentrale (Berchem) zal het roemrijke industrieel verleden van Antwerpen een belangrijke plaats innemen in het MAS (Museum aan de Stroom), dat binnenkort zijn deuren zal openen.

Minerva van Franz De Feyter
Foto www.gva.burgerreporter.be

HEIST OP DEN BERG: HEEM en RADIOMUSEUM weer open

Vanaf 6 maart tot 30 oktober 2011 kan je elke zondag van 14 tot 18 u weer gratis het heemkundig museum (Kerkplein 24) bezoeken.

Voor de liefhebbers heeft conservator René Van Loo ditmaal enkele schitterende oude doopkleedjes geselecteerd uit de rijke historische textielcollectie van het museum.

Vergeet zeker niet om ook een kijkje te nemen op de bovenste verdieping, waar een hoogst interessante radioverzameling is tentoongesteld.

Foto A.B.

LAAKDAL: HET DROEVIGE LOT VAN DE STOOMZAGERIJ:

De voormalige stoomzagerij (in de Heistraat) te Laakdal, beschermd als Monument in 1993, werd eind 2010 grotendeels "gedeklasseerd", ondanks het negatief advies hieromtrent vanwege de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen. Enkel de traveeën in steen en de schoorsteen blijven "beschermd", op de rest van het terrein komen woningen.

Stoomzagerij Laakdal
Foto Het Nieuwsblad

PROVINCIE LIMBURG

BORGLOON EN ZIJN FRUITERFGOED

De Stroomstroopfabriek te Borgloon sleepte in 2007 de hoofdprijs in de wacht van "Monumentenstrijd". Sindsdien kan de site rekenen op een brede bekendheid in Vlaanderen. De voorbije jaren tekende de Stad Borgloon een toekomstvisie uit voor de site, waarbij het fruitergoed uit Haspengouw een hoofdrol toebedeeld kreeg. CAG (Centrum Agrarische Geschiedenis) volgt de inventarisering op van de collectie Fruitmuseum Borgloon en werkt een plan uit voor publieksontsluiting van het fruitergoed in het algemeen. (Vrij naar een bericht van het CAG)

HASSELT: HERBERGEN EN CAFES IN BEELD

Affice uit website
www.jenevermuseum.be

Van 27 februari tot 5 juni 2011 loopt in het Nationaal Jenevermuseum, Wittenonnenstraat 19 te Hasselt de expositie "De kunst van het drinken. Herberg- en drinkscènes in de Belgische schilderkunst". Herbergen waren in de 19de eeuw en vroege 20ste eeuw een geliefd onderwerp in de schilderkunst. De tentoongestelde werken van Constantin Meunier, Josse Impens, Gerard Portielje, Prosper De Wit en Eugene van Mieghem tonen niet alleen een accuraat beeld van herberginterieurs, cafépersoneel en -clientèle, de dranken die genuttigd werden. De werken illustreren ook de toenmalige klassentegenstellingen en de gebruiken van kroegbezoekers. De expositie presenteert eigen stukken uit het Hasseltse museum, maar ook veel werken in bruikleen uit diverse musea en verzamelingen. Voor praktische informatie en beschrijving van diverse randactiviteiten. (tel.: 011/23.98.60).: zie www.jenevermuseum.be.

TENTOONSTELLING “100 JAAR CINEMA IN HASSELT”

In februari 2011 is het 100 jaar geleden dat de plannen van een eerste Hasseltse cinema (Ciné Pathé) op tafel lagen. In september van 1911 opende deze bioscoop haar deuren. Jean-Paul Lambrichts onderzocht gedurende vier jaar de archieven over de oude Hasseltse cinema's en ondervroeg de nog levende getuigen over het bioscoopleven. Het resultaat is nu te zien in Het Stadsmus (Guido Gezellestraat 2 Hasselt). Praktische informatie: www.hetstadsmus.be (tel.: 011/23.98.90).

VERENIGING IN DE KIJKER : *COALFACE / HET VERVOLG*

WORKING AT THE COALFACE

Een kleine organisatie in Limburg probeert een groot netwerk te maken, plaatselijk én internationaal

De sluiting van de koolmijnen in Belgisch Limburg, intussen ruim 20 jaar een feit, blijft stof voor discussie opleveren. Niet tussen voor en tegenstanders van mijnbouw, wel over het nut van 'identiteit' in regionale economische heropbouw. 'Het Vervolg, een onafhankelijke culturele organisatie, die opgericht werd door mensen die betrokken waren en zijn bij koolmijnen, mijnwerkersgemeenschappen, reconversie,... organiseert plaatselijke én internationale projecten om de identiteit van de mijnstreek en haar huidige inwoners te onderzoeken en te versterken.

In actieonderzoek ligt de nadruk op 'zelf doen'. Daarom heeft Het Vervolg de organisatie van heel plaatselijke toeristische ontsluitingsprojecten, gekoppeld aan het de wereld rond sturen van fotografen, die andere mijnstreken portretteren. Het resultaat moeten vooral nieuwe inzichten zijn.

In Limburg is het verhaal van de oude mijnwerkers verheven tot 'erfgoed'. Maar tegelijk maken duizenden nog levende gewezen mijnwerkers, die vaak immigranten zijn uit heel Europa, elke dag samen de maatschappij van vandaag uit. Het Vervolg wil dat deze mensen gehoord worden in de maatschappij. Daarom is er een 'toeristisch aanbod' in het leven geroepen waarin ruim 30 mensen – van alle windstreken en allen met een bijzonder levensverhaal – opgeleid zijn tot 'vertellers'. Toeristen kunnen een afspraak boeken en een heel individuele getuigenis meemaken over vroeger en over het samenleven vandaag. Verder is het mogelijk om bij Het Vervolg een begeleide tour doorheen het beschermd mijnpatrimonium te boeken. Met een minibus is een klein gezelschap gemakkelijk gebracht naar gebouwen, terrils,

tuinwijken, winkels,...maar ook de reconversie, hernieuwbare energie, de clean tech campus,... In de praktijk blijkt dat steeds meer mensen interesse tonen voor menselijke geschiedenis die gekoppeld wordt aan de actuele samenleving.

Tegelijk is er het project 'COALFACE'. In dit internationaal project worden relaties aangeknoopt met andere mijnregio's in Europa. Deze worden bezocht, fotografisch geportretteerd en gedocumenteerd. En er wordt gestreefd naar actieve partnerschappen en samenwerkingsprojecten: cultureel, artistiek, sociaal, economisch. COALFACE zoekt tijdens haar actieonderzoek de spanningslijn tussen verleden-heden-toekomst op in de verschillende mijnstreken en wil een verslag maken hoe er in internationale context wordt omgegaan met beeld- en identiteitsvorming in deze regio's. Het Vervolg voegt aan deze studie/reflexie nog een creatief element toe door actueel en gearhiveerd fotografisch werk te bestuderen en zelf ook creatief werk te produceren: sociaal-documentaire fotografie (en gebeurlijk andere media). Het resultaat wordt getoond in de eigen fotogafiegalerij, die ligt naast het indrukwekkende beschermde mijnbouwcomplex van Winterslag/Genk dat intussen is omgebouwd tot een groot cultuurcentrum, C-Mine. Verder produceert Het Vervolg expo's die kunnen reizen tussen mijnregio's. De naam COALFACE verwijst naar de keuze om te focussen op het menselijke gelaat van de mijnarbeid, de mens in het mijnwerkersmilieu, het geheugen en het bewustzijn, 'het aangezicht van de steenkool'. Maar COALFACE is ook de technische term voor het 'kolenfront' of 'de kolenader in volle uitbating'. Het is immers de bedoeling om in werkelijkheid zo dicht mogelijk te geraken bij de plaats waar het echt gebeurt of gebeurde, de koolmijn zelf. De uitdrukking 'working at the coalface' betekent overigens: de echte problemen en onderwerpen aanpakken, eerder dan te werken van op afstand of van achter een bureau. COALFACE is intussen actief in Donbass (Oekraïne), Wallonië (B), Alsdorf (D), Gelsenkirchen (D), Easington (UK) en andere.

Een aanknopingspunt voor COALFACE zijn opnieuw de gewezen mijnwerkers in de Mijnstreek, afkomstig uit andere Europese regio's. De enorme diversiteit van mensen die allemaal nog contacten onderhouden met hun land en regio van herkomst opent mogelijkheden. Getuigen worden niet alleen betrokken voor hun eigen verhaal, maar ook als gids, tolk en bron voor de benadering van de regio's. Migratie is van alle tijden, van alle plaatsen en van alle gemeenschappen. Werken met de identiteit van een regio is vooral mobiliseren van mensen om zelf het woord te nemen.

Informatie over de projecten van Het Vervolg op:

www.coalface.be
www.hetvervolg.org
www.sleutelfiguren.be

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

GENT: VOORDRACHT OVER KERAMIEK- EN MOZAÏEKDECORS IN GENT

Op zondag 17 april om 10.30 uur spreekt Mario BAECK over “Keramik- en mozaïekdecors in de Gentse art nouveau- en art deco-architectuur. De lezing vindt plaats in het Hotel d'Hane Steenhuyse, Veldstraat 55, 9000 Gent. Organisator is de Dienst Monumentenzorg en Architectuur van de Stad Gent. Inschrijven sterk aanbevolen via Gentinfo, tel. 09/210.10.10.

GENT: DRUKKERIJ VOORUIT KRIJGT NIEUWE TOEKOMST

In de Sint-Pietersnieuwstraat te Gent staat schuin tegenover het feestpaleis van Vooruit het voormalig redactiegebouw en drukkerij van Vooruit, ook bekend als “Het Licht”. Het is een uniek geheel in Art Decostijl uit 1930, ontworpen door de Brusselaar Fernand Brunfaut (die daar in de Zandstraat een gelijkaardig gebouw “Le Peuple” ontwierp). In het bijzonder de beglaasde voorgevel met torentravee en de inkomhal met unieke vloeren en behouden loketten zijn merkwaardig. Na het vertrek van Vooruit in 1983 werd het gebouw omgevormd tot cultuurhuis “Backstage” (met receptief theater en grand café). In 2002 werd het gebouw opnieuw verkocht en bleef lang leeg staan. Huidige eigenaar van het complex is projectontwikkelaar “Upgrade Estate” (zaakvoerder Koenraad Belsack) die er meer dan 100 studentenkamers in wil onderbrengen (ook een extra archiefruimte voor AMSAB). Slim gezien in een stad met tekort aan studentenkamers. Maar of deze bestemming past in het gebouw en een duurzame oplossing is voor dit unieke complex, daarover hebben veel Gentenaars terecht vragen.

GENT: GROEN LICHT VOOR VERNIEUWING OUDE DOKKEN

Na acht jaar voorbereiding en discussies komt er nu toch groen licht voor RUO (het Ruimtelijke Uitvoeringsplan Oude dokken). Er komen zo'n 1600 nieuwe woningen en groenzones omheen het Handelsdok en Houtdok. Bewoners kantten zich tegen het zichtbepalend karakter van een paar hoge gebouwen, maar het voorstel van de promotorens wordt uitgevoerd zoals voorzien. Wordt zeker vervolgd.

RONSE: EEN MASTERPLAN VOOR DE STATIONSOMGEVING

Het Masterplan Stationsbuurt Ronse is afgewerkt. Diverse elementen (het stationsgebouw, goederenloods, passerelle, ...) zijn beschermd. Doel is vooral om de ruimtelijke kwaliteit rondom het station te verbeteren. Het plan wordt gerealiseerd door Furo Immo Star (een dochterbedrijf van NMBS-Holding).

SINT-MARTENS-LATEM: KOUTERMOLEN WORDT GERESTAUREERD

De koutermolen is een houten staakmolen, één der oudste en meest door schilders in beeld gebrachte windmolens van Vlaanderen. De molen, die in een deplorabele toestand verkeert, wordt ten gronde gerestaureerd (prijskaartje 500.000 €). Doel is dat de molen opnieuw maalvaardig wordt en opengesteld wordt voor bezoekers.

foto www.vvbleiestreek.be

TEMSE, RIJK AAN INDUSTRIEEL VERLEDEN EN ERFGOED

Temse werd recentelijk uitgebreid bezocht door SIWE. Dank zij de brochure “Wandeling door Temse-Centrum”, verkrijgbaar op de VVV (Oud Gemeentehuis) kan men ook individueel op stap met routebeschrijving, plan en uitleg. De belangrijkste stappen van de economische ontwikkeling op een rij:

Pre-industriële periode

- Vanaf de jonge steentijd was er bewoning langs “de diepe kant” van de Schelde, ook op het grondgebied van het latere Temse, waar ook de Romeinen verbleven.
- Een afbeelding van Temse uit 1621 brengt een vrije grote gemeente in beeld, met links de kerk en rechts het kasteel (dat in de jaren 1960 plaats moest ruimen... voor een banaal zwembad).

De negentiende eeuw

- De eerste moderne bedrijven werden opgericht in de Hollandse tijd, o.m. de katoenspinnerij Talboom (1826) en de werf voor scheepsherstellingen Bernard Boel.

- In 1830 ging de Schelde dicht. Slechts beperkte scheepvaart was mogelijk (tot 1863) en vele werkkrachten weken uit naar industriesteden zoals Gent of Roubaix.
- Na 1850-60 hernam de industriële bloei. Typische bedrijven waren de weverij Gommaar Wauters (productie van 'siamoisen', gemengde weefsels), de vlasspinnerij Andries Brys, opgericht in 1852 (ook bekend van zijn latere naam DACCA), de zeildoekenfabriek William Wilford (opgericht in 1834, werkte met stoomkracht vanaf 1847), de vlasspinnerij Orlay (1858, herbestemd voor kantoren en woning), de Stoomvaartmaatschappij Wilford (Temse-Antwerpen, 1857), de pottenbakkerij Van der Gucht, de spinnerij en weverij Paul Van der Schueren en de fabriek Talboom (gesloopt door Scheepswerven Boel in 1983, enkel het woonhuis van de directeur, ontworpen door Triphon De Smet, blijft behouden als "Salons Den Oever" in de Oeverstraat). Verder was er de zeepziederij De Coninck en talrijke brouwerijen. Heden resten nog gebouwen van brouwerij Denayer nabij "De Zaat".

Bloeiperiode 1870-1910

- 1870 : eerste vaste oeververbinding over de Schelde, nl. de spoorwegbrug (Lijn Mechelen-Terneuzen), naar verluidt volgens de plannen van Gustave Eiffel. Deze brug werd tijdens WO I zwaar beschadigd, nadien hersteld en tijdens WO II totaal vernield.
- In de periode 1870-1914 bloeide het economisch leven, maar de arbeiders woonden in slechte omstandigheden in beluiken, onder meer aan "den Hogen Hof" (gesloopt voor de bouw van een bibliotheek en andere gebouwen). De Boelwerf (bouw van ijzeren schepen) kende onder Jozef Boel een aanzienlijke uitbreiding. In 1894 werd de Socialistische Partij afdeling Temse opgericht (priester Daens kwam in Temse de arbeiders toespreken in 1899). In 1904 werd de stoomtramlijn Antwerpen Linkeroever - Temse - Hamme ingehuldigd. In 1906 werd het nieuw gemeentehuis afgewerkt o.l.v. architect Charles Nissens.

Vanaf 1910 tot heden

- In 1911-1913 kwam er een nieuwe kade (de kaai werd "rechtgetrokken"). Op de Schelde streken in 1912 watervliegtuigen neer tijdens de internationale "Kampstrijd voor watervliegtuigen", die door de Aéro-club van België werden uitgetest. De interbellumtijd was niet meteen een bloeiperiode voor de nijverheid. In 1911 werd door Boel het grootste binnenschip van Europa (de "De Smet de Naeyer") te water gelaten.
- 1955: openstelling van de Scheldebrug (Boudewijnbrug) voor spoor en wegverkeer. Doorvaarbreedte = 35 meter, onvoldoende voor latere schepen met grotere tonnenmaat. In 1965 wordt daarom een brugpijler verplaatst en konden schepen van 55 meter breed doorvaren.

- Jaren 1960: afwerking van de autosnelweg E3 / E17. Einde van het (betrekkelijk) isolement van de gemeente. Neergang van traditionele bedrijven, onder meer uit de textielsector.
- 1979: via de in 1959 gebouwde dwarshelling wordt op "den Boel" het zeeschip "Temse" (75.000 ton) te water gelaten.
- 1994: faillissement van Boelwerf, na een lange periode van sociale strijd en ondanks moderniseringswerken en bouw van het grootste droogdok ter wereld (580 X 55 meter). Enkel een monumentale torenkraan herinnert nog aan de werf, waarvan de terreinen herbestemd worden tot een uitgestrekte nieuwe wijk met koopwoningen.
- 2006: opening nieuw gemeentehuis in "AC De Zaat", het volledig gerenoveerde administratief gebouw van Boel-scheepswerven.
- 2009: inhuldiging nieuwe Scheldebrug (Peeters-brug); Temse telt ruim 18.000 inwoners, 28.000 met inbegrip van de vier fusiegemeenten.

ZULTE: WOLSPINNERIJ SLUIT HAAR DEUREN

Jammer maar naar verluidt onvermijdelijk: de "Wolspinnerij van Zulte" gaat de boeken toedoen. Het bedrijf maakte naam door de productie van fantasiegaren: acrylwol, polyestergaren (met Phildar als belangrijkste klant sedert een aantal jaren). Op de hoge schoorsteen prijkt nog "l'Anac". Dat was de naam van de leerlooierij die hier in 1927 begon en nog een tijd verder werkte toen de spinnerij al draaide. In 2012 zou dit bedrijf 75 jaar worden. Niet dus. De concurrentie met Frankrijk (waar soortgelijke bedrijven van overheidssteun kunnen genieten) en met andere verre landen werd fataal. (Vrij naar De Morgen van 8 februari 2011).

STUDIEDAG OVER HET LIEVE-KANAAL

Op 21 mei 2011 organiseren diverse verenigingen met medewerking van Watererfgoed Vlaanderen een studiedag in Gent over de Lieve, één der oudste kanalen van Europa. Het kanaal dat Gent met Damme (en de Noordzee) verbond vanaf de middeleeuwen, speelde een zeer belangrijke rol in de economie. Delen van de loop van het kanaal zijn in het huidige landschap behouden, maar nog niet gevaloriseerd. Meer info en inschrijvingen bij mevrouw Nadine Lenssens: nadine.lenssens@telenet.be.

Het Lieve-kanaaltje,
foto www.zomergem.be

PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

LEUVEN: VERZAMELING MICHOTTE DEELS DIGITAAL ONTSLOTEN

Niet minder dan 84 belangrijkste stukken uit de verzameling van wetenschappelijk erfgoed A. Michotte, bewaard in de KULeuven zijn terug te vinden op www.erfgoedplus.be en op www.europeana.be. Zie verder ook www.arts.kuleuven.be/erfgoed/psy/index.html.

LEUVEN: ARTEFACTFESTIVAL HAD OOK OOG VOOR OUDE TECHNOLOGIE

Artefact is zowat het grootste festival in ons land voor kunst en media. In de net voorbijge editie (15-24 februari jl.), genaamd "The Emergence of Things", gingen kunstenaars op zoek naar "de binnenkant van technologie". Op het binnenpatio van het STUK (Naamsestraat) was "Coal Fired Computers" te zien: een installatie met een stoommachine gekoppeld aan een generator, die elektriciteit genereert voor het aandrijven van een computer, die in de tentoonstelling stond opgesteld. Verder trok ook de tot in de kleinste onderdeeltjes uit elkaar gevezene 'MacBook Pro' van Herman Asselberghs veel aandacht. Een Canadese kunstenaar presenteerde een sculpturale uitwerking van een pixel. Zo waren er nog installaties, die de immateriële zaken in beelden en als tastbare objecten presenteerden. Veel is nog te zien op website www.artefact.be/.

LEUVEN: 7th LABORATORY HISTORY CONFERENCE

Van 6 tot 8 juni 2011 vindt aan de KULeuven het 7th Laboratory History Conference plaats. Voor de eerste maal wordt dit congres gehouden in Europa. Het wordt georganiseerd door Prof. Geert Van Paemel, verbonden aan de "Onderzoekseenheid Culturele Geschiedenis na 1750" van de KULeuven en mede-oprichter van ETWIE. Doel van de samenkomst is de geschiedenis van laboratoria te onderzoeken in relatie met hun institutionele omgeving. Contact: labhist7@arts.kuleuven.be (K. Hastraete).

LEUVEN: RENOVATIE BROUWERIJ DE HOORN GESTART

In het deels beschermde monument, gelegen tegenover het Douane Entrepot aan de Leuvense Vaartkom, wordt de komende jaren het "Creative Minds-project" ontwikkeld. Naast de creatieve kantoorruimten komen er een "Flagship Café" InBev - Stella Artois, ateliers en tentoonstellingsruimten, handelsruimte en een incubator voor digitaal entertainment. De opening van de hernieuwde brouwerij, daterend uit 1923, is voorzien in juni 2012. Naast de brouwerij De Hoorn bevindt zich ook nog de Brouwerij De Dijle, die archeologisch minstens de even waardevol is, zie onderstaande foto's. Voor deze laatste is bij ons weten geen bescherming of renovatie voorzien.

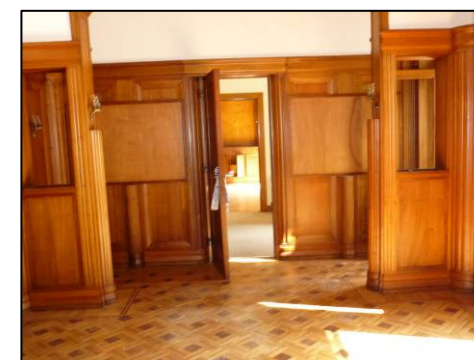

Bierkuipen in De Hoorn foto Leveninleuven.be

Bierkuipen in De Dijle

Brouwerij De Dijle Machinezaal

Burelen directie De Dijle Foto's J.X.

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

STATION LISSEWEGE BESCHERMD

Het voormalige spoorwegstation te Lissewege, gebouwd in de belle époque-periode, werd als monument beschermd. Het gebouw werd herbestemd als kunstgalerij.

POMPGEBOUW BOSSUIT WERD NIEUW TOERISTISCH BEZOEKERSCENTRUM WEST-VLAAMSE SCHELDESTREEK

Op 12 juni 2010 heeft de vvv West-Vlaamse Scheldestreek (Dienst toerisme voor Anzegem, Avelgem, Deerlijk, Spiere-Helkijn en Zwevegem) intrek genomen in het vernieuwde historische Pompgebouw Bossuit. Het industrieel gebouw, niet los te zien van het Kanaal Kortrijk-Bossuit (ingehuldigd op 1 oktober 1860 door Koning Leopold I) zal vanaf nu als een "primaire onthaalpunt van de regio" fungeren. Complementair hieraan zijn zgn. "secundaire onthaalpunten" zoals Transfo Zwevegem en het Oude Zwembad van Spiere. In het onthaalcentrum (de oude generatorenzaal) zijn verschillende interactieve elementen voorzien, die informatie verstrekken: de "Navigator" (een digitale kaart), "historische portretten" (o.m. van Leo Leander Bekaert, uitvinder van de prikkeldraad en stichter van het bedrijf Bekaert), "sprekende curiosa" (o.m. het verhaal van een boottrekker, van een vroegere sasmeester, het verhaal over de bouw van de brug van Rugge (uit de roman van Stijn Streuvels "De Teleurgang van de Waterhoek"). Ook de vroegere grensarbeid, het verleden en heden van de scheepvaart op het kanaal en andere facetten van het levende verleden komen aan bod. In de vroegere opslagplaats voor steenkool is een gelagzaal ingericht. Het bureel is ondergebracht in de vroegere smidse. Meer info via www.westvlaamsescheldestreek.be.

Combineer uw bezoek aan het pompgebouw met een verkenning van de kanaalgemeente Moen en het Heemkundig Museum Moen (Moenplaats 10 te Moen-Zwevegem, info. Tel. 056/64.58.97).

VVIA ORGANISEERT VNODIA IN BRUGGE EN LICHTERVELDE

VNODIA staat voor 'Vlaams-Nederlandse Ontmoetingsdagen Industrieel Erfgoed'. Het is geen jaarlijks evenement op een vast tijdstip, maar deze ontmoetingsdagen vinden reeds plaats sedert het midden van de jaren 1980. De editie 2011 gaat door op 25 en 26 maart in Brugge en Lichtervelde. Informatie en inschrijvingen via www.vvia.be.

FEESTEN OP DE TRAM DES TIJDS: TTO NOORDZEE

TTO-Noordzee (voluit Toerisme Transport Ontspanning vzw) organiseert ritten op maat met historische trams (op de kusttramlijnroute Knokke - De Panne), die de vereniging nauwgezet en met veel enthousiasme restaureerden en onderhouden. Ritten worden met de klant uitgewerkt. Contacteer voor meer info TTO: info@ttonoordzee.be / www.ttonoordzee.be . (waaruit foto)

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

ANDERLECHT: EEN TWEDE LEVEN VOOR HET GRAANFABRIEK MOULART

De ruimten van de voormalige graanmaalders Moulaert langs het Kanaal van Brussel naar Charleroi (Fernand Demetskaai 23) wordt komende jaren omgetoverd tot een bedrijfsruimte en een ontdekkings- en innovatiecentrum. Bedoeling is om een bezoekerscentrum in het leven te roepen die verleden en heden van de Brusselse Kanaalzone toelicht. Men wil verder diverse socio-economische actoren in de wijk samenbrengen om verder na te denken over de ontwikkeling van het gebied. De Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij Brussel (GOMB) en de gemeente Anderlecht kochten het pand einde 2009. Het project geniet van steun van het Gewest en ook van EFRO (het Fonds voor Regionale Ontwikkeling). Men hoopt in 2014 de renovatie afgewerkt te hebben.

EEN HARD BESTAAN, TENTOONSTELLING IN HET CHARLIER-MUSEUM TE SINT-JOOST-TEN-NOODE

"Een hard bestaan" is de titel van een bescheiden maar interessante tentoonstelling met (vooral 19de eeuwse en vroeg 20ste eeuwse) kunstwerken, die het hard labuur van de kleine man en het dagelijks leven in beeld brengen. De tentoonstelling opent op 5 april van 18 uur tot 20 uur (iedereen is welkom) en blijft open tot 1 september 2011. Meer informatie op www.charliermuseum.be .

GELEIDE BEZOEKEN OMTRENT INDUSTRIËLE CULTUUR

Op www.lafonderie.be kan men het programma 2011 raadplegen van de geleide wandelingen en havenboottochten, georganiseerd door La Fonderie. Door geringe deelname aan Nederlandstalige rondleidingen worden enkel tours in het Frans begeleid, maar door de rijke inhoud die deskundige gidsen aanbrengen en door het belang van de bezochte industriële sites (Thurn & Taxis, brouwerij Wielemans-Ceuppens te Vorst, de Brusselse kanaal- en havenlandschappen, het industrieel erfgoed in Molenbeek, Kuregem en Sint-Gillis, enz.) zijn deze tours zeker een aanrader. Tip : de tours op elke eerste zondag van de maand zijn gratis! Reserveringen via telefoon 02/410. 99.50.

SCHAARBEEK: WERKEN AAN TOEKOMSTIG SPOOWEGMUSEUM NOG NIET OPGESTART

Sinds meer dan 10 jaar is het wachten geblazen op het nieuwe museum over Belgische spoorwegen. NMBS-holding hoopt tegen de herfst 2011 de nodige vergunningen te hebben om de werken op te starten. Het museum zou (als alles vlot loopt) in de lente van 2014 open kunnen gaan. Voor het museum (8000 m²) wordt een langgerekt, beglaasd gebouw voorzien met een lichte staalstructuur. Men beoogt een lineaire, chronologische opstelling van rollend materieel en de verschillende episodes van de ontwikkeling van de spoorwegen. Op een bovengalerij worden kleine objecten tentoongesteld. Het is gericht op de recente en toekomstige perspectieven van de spoorwegen en de trein. François Schuiten heeft in dit verband al diverse ontwerp oefeningen gemaakt. De publiekstoegang zou voorzien worden in het huidig reizigersstationsgebouw.

Deze informatie haalden we uit de bijdrage "*Le musée du train sort de gare*" van Guy Briennon, verschenen in "*La Tribune de Bruxelles*" op 15 feb. 2011.

BRUSSEL BESCHERMT WINKEL EN WINKELPUIEN

Het Brussel Hoofdstedelijk Gewest beschermt onlangs vijf historische handelszaken en winkelpuien. Het betreft: "Au Suisse" (Anspachlaan 73-75, Brussel), "Palais du Cristal" (Grasmarkt 39-47, Brussel), de "Ancienne charcuterie" (Paul Dejaerlaan 16 te Sint-Gillis), « Les Caprices du Bailli » (Baljuwstraat 75, Elsene) en de « Chemiserie Niguet » (Koningsstraat 13 te Brussel).

WALLONIË

CHARLEROI VIERT 100 JAAR "INTERNATIONALE TENTOONSTELLING 1910"

Esplanade Solvay Foto F. Vertessen

Op verschillende plaatsen en tijdstippen wordt in Charleroi in 2011 de honderdste verjaardag gevierd van de "Exposition Internationale Charleroi 1911". Het was geen klassieke Wereldtentoonstelling maar had toch een zeer grote impact op de economie en het cultureel leven van de regio.

Voor praktische informatie over het programma, surf naar <http://www.charleroi1911-2011.be> (waaruit foto).

COMINES (KOMEN) EN ZIJN LINTWEVERIJMUSEUM

De bandweverij of lintweverij is al heel lang traditie in de regio Komen. De moderne industrie van de bandweverij werd geïntroduceerd door de Ieperse vlashandelaar Philippe Hovyn. Hij creëerde een lintpakhuis en introduceerde nieuwe types van getouwen. Het hoogtepunt van de lintweverij was de periode 1850-1914. De Eerste Wereldoorlog was fataal voor haast alle bedrijven, weinigen kwamen die vernielingen te boven. Toch is deze industrietak nooit helemaal verdwenen. Komt het zien en beleven in het Komense Lintweverijmuseum (Musée de la Rubanerie Cominoise), opgericht in 1985 door Simon Vanhée. Talrijke machines werken en worden gedemonstreerd. Het museum is een prachtig voorbeeld van vrijwilligerswerk.

Praktisch: Adres: Rue des Arts 3, 7780 Comines, tel.: 056/58.77.68 / Toegang : dinsdag-vrijdag van 8.30 tot 12 en van 13.30 tot 16.30 uur. Van 1 mei tot 1 november is er ook nog een rondleiding op vaste tijdstippen, nl. op zaterdag om 15 uur en op zondag om 16 uur. Zie ook: www.villedecomines-warneton.be / E-mail : larubanerie@yahoo.fr.

INTERNATIONAAL NIEUWS

(algemeen & alfabetisch per land)

ALGEMEEN

Zie voor een ruim aanbod aan internationaal nieuws de website van TICCIH op www.mnactec.cat/ticcih

We vermelden ook de website van ICOMOS: http://www.international.icomos.org/centre_documentation/bib/worldheritage-industrialsites.pdf met honderden pagina's informatie over de talrijke dossiers over industrieel erfgoed die tot het "World Heritage" behoren.

Zie ook : www.mnactec.cat/ticcih/inventory.php
Surf ook naar www.erih.net voor informatie over de Europese industrieel erfgoedroutes.

DUITSLAND

TIJDSCHRIFT INDUSTRIEKULTUR FOCUST OP AARDOLIE

Het nummer 4 van jaargang 2010 van het tijdschrift Industriekultur gaat bijna volledig over aardolie. Naast dat hoofdthema een mooie bijdrage over het Peter Behrens' AEG turbinengebouw in Berlijn en over Bergwerk West in Kamp-Lintfort, de laatste actieve koolmijn uit het westelijk Ruhrgebied (sluit in 2013). Verder veel nieuws uit de regio's en een mooie agenda vol tips voor voordrachten, uitstappen en bezoek aan sites en exposities. Zie ook website: www.industrie-kultur.de.

AUGSBURG EN HET STAATLICHE TEXTIL- & INDUSTRIEMUSEUM

Dit museum werd ondergebracht in de voormalige spinnerij "Augsburger Kammgarnspinnerei / AKS", gesticht in 1836. Het museum illustreert de arbeidsomstandigheden in de textielindustrie, presenteert een verbluffende collectie modelboeken en historische kostuums.

Adres: Provinostrasse 46, 86153 Augsburg. Toegang van dinsdag tot en met zaterdag van 10 tot 24 (!) uur. Op zondagen van 9 tot 18 uur. www.timbayern.de.

MÜNCHEN: CONGRES OVER "GEVAARLIJKE STOFFEN IN HISTORISCH PERSPECTIEF" (ter herinnering).

"Hazardous Chemicals. Agents of Risk and Change (1800-2000)" luidt de titel van een bijeenkomst van 27 tot 29 april 2012 in het Deutsches Museum te München, het grootste en meest bezochte techniekmuseum van Europa. Organisatoren zijn het Deutsches Museum, de Universiteit Maastricht en het Rachel Carson Center for Environment & Society. Contact en info via Ernst Homburg: e.homburg@maastrichtuniversity.nl.

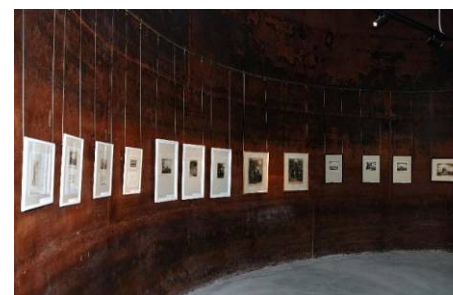
ROSTOCK: 8th ICHC VAN 14 TOT 16 SEPTEMBER 2011 (ter herinnering)

Van 14 tot 16 september 2011 vindt in Rostock de Achtste Internationale Conferentie voor de Geschiedenis van de Scheikunde (8th ICHC) plaats. Het hoofdthema is deze keer "Pathways of knowledge". Alle informatie op www.gdch.de/ichc2011.

ESTLAND

MIJNBOUWMUSEA KOHTLA-NÖMME EN KOTHLA-JÄRVE

Vorige zomer bezocht: het unieke ondergrondse mijnmuseum te Kothla-Nõmme, handelend over de exploitatie en verwerking van oliehoudende leisteen (of "Oil Shale Museum"). Op ongeveer 10 km van de mijn ligt Kothla-Järve, waar in een voormalig cultuurcentrum (uit de Sovjetperiode) een buitengewoon ensemble getoond wordt van industrieschilderijen. Voor meer info, zie www.pkm.ee / E-mail: info@pkm.ee (P.V.).

foto's uit www.pkm.ee

FRANKRIJK

BELFORT: SEMINARIE OVER INDUSTRIEEL ERFGOED IN STEDELIJKE CONTEXT

“Industrial heritage: new urban policies and the significance of re-use” is de titel van een internationaal seminarie, georganiseerd door de “Université de technologie de Belfort-Montbéliard” en CILAC. Data: 21 tot 24 september 2011. Meer informatie via marina.gasnier@utbm.fr.

CAUDRY: ONTDEK HET KANTMUSEUM

Caudry ligt langs de weg Cambrai – Le Cateau en is bekend als textielstadje en profileert zich als “Cité de la Dentelle”. Het kan prat gaan op een interessant Textiel- en Kantmuseum, ingericht in een kantwerkerij uit 1898. Hier worden demonstraties gegeven op oude ambachtelijke en machinale getouwen. Er is ook aandacht voor borduurtechnieken. Over dit laatste onderwerp is overigens nog een ander museum te bezoeken, gelegen te Villers-Outréaux (op 10 km). Adres van het Kantmuseum te Caudry: Place des Mantilles, 59540 Caudry. Website: <http://www.museedentelle-caudry.fr.tc/>.

DUINKERKEN EN ZIJN HAVENMUSEUM

Dunkerque (Duinkerken) is een belangrijke havenstad in Frans-Vlaanderen. Voor een duik in het havenverleden en -heden van deze stad kan men terecht in het “Musée Portuaire”. Het opende zijn deuren in een voorbeeldig gerestaureerd tabakmagazijn, opgericht in 1868 langs de Bassin du Commerce. Het museum handelt over visserij, scheepvaart (“galerie navale” met prachtige verzameling scheepsmodellen) en het militaire verleden van de vestingstad. Er is een buitenmuseum met vijf historische schepen, waaronder een Duitse schoolschip (de driemaster “Duchesse Anne”, gebouwd in 1901) en het lichtschip “Sandettie”. Adres: Entrepôt des tabacs, 9, quai de la Citadelle, Dunkerque. Tel.: 0033/3.28.63.33.39 / www.museeportuaire.com.

LILLE: “LA MALTERIE”, EEN HERBESTEMD BEDRIJFSGEBOUW, WERD CULTUURFABRIEK

La Malterie is een prachtig voorbeeld van een 19de eeuwse brouwerij en mouterij, heden herbested als artistieke trefpool voor creatie en onderzoek, een vormingsplek voor kunstenaars in het hart van Rijsel. Adres: rue Kuhlmann 42, 59000 Lille (Rijsel). Tel.: 0033.3.20.15.13.21, E-mail: contact@lamalterie.com / Website: www.lamalterie.com.

LEWARDE: MINEURS D’ICI ET D’AILLEURS

Tot 5 juni loopt nog in het Mijnmuseum (Centre Historique Minier) te Lewarde (op 8km ten oosten van Douai) de tentoonstelling “*Mineurs d’ici et d’ailleurs*”. Het betreft een uitgebreide en zeer verzorgde tentoonstelling, waarbij 25 fotografen met meer dan tweehonderd unieke foto’s een beeld geven van de mijnarbeid in de wereld vanaf ongeveer 1960 tot heden. Onder meer is werk te zien van de Belgische fotografen Bernard Bay, Charles Henneghien en Danny Veys. Combineer uw bezoek met de permanente thematische opstelling over mijnbouw, die onlangs grondig werd geactualiseerd.

Praktisch: Open dagelijks van 9 tot 19.30 uur (laatste toegangsticketten worden uitgereikt om 17.30 uur). Gesloten op 1 mei. www.chm-lewarde.com.

ORCHIES EN HET CICHOREIMUSEUM

Orchies is een stadje ten zuiden van Doornik met een interessant museum omtrent cichorei. Fijngesneden stukjes cichoreibieten hebben na het roosteren een bijzonder lekker aroma. Cichorei werd in oorlogstijden door “het werkvolk” vaak gebruikt als koffiesurrogaat of werd als additief bij de koffie gedaan. Men “spaarde” daarmee wat koffie uit en verhoogde het aroma van de koffie.

Het “Musée de la Chicorée” is (gelukkig) goed bewegwijzerd en is ondergebracht in de burgerwoning van de cichorei ondernemer Leroux. Het bedrijfsgebouw vlakbij is ook interessant. Ook de vvv (Syndicat d’Initiative) is in een nieuwe vleugel van het museumcomplex ondergebracht, samen met een “boutique” met streekspecialiteiten. Toegang van dinsdag tot zaterdag 14 tot 17.30 uur. Zie ook: www.lamaisonleroux.fr.

GROOT-BRITANNIË

GLASGOW: 38th ICOHTEC TE (ter herhaling)

Van 2 tot 7 augustus 2011 vindt het 38ste ICOHTEC-Symposium plaats, deze keer te Glasgow. Hoofdthema is “Consumer, Choice & Technology”. Informatie: <http://icohtec.org>.

LONDON: Tentoonstelling DIRT in The Wellcome collection

Van 24/3 tot 31/8/2011, Info: <http://www.wellcomecollection.org/>.

Een overzicht van de vele aspecten van “vuil”: bestrijding van ziekten (b.v. de bekende cholera-kaart), de uitvinding van antiseptica (Lister) en een historisch overzicht van de evolutie in gans de wereld. Daarnaast is er een boek uitgegeven met vele spectaculaire foto’s en toepasselijke essays. K.H.

N E D E R L A N D

TERNEUZEN START INDUSTRIEEL MUSEUM ZEELAND OP

Langs het Kanaal van Gent naar Terneuzen, meer bepaald aan de Westkade in het Sas van Gent (Zeeuws-Vlaanderen) ligt een grote loods van Cargill, die aangekocht werd door de stad (gemeente) Terneuzen. Deze stad is ook eigenaar van een niet onaardige collectie industrieel erfgoed. Het beheer van de collectie geschiedt door de Stichting Industrieel Museum Zeeland, die begin februari boven de doopvont werd gehouden. Deze stichting werkt momenteel enkel met een 5-tal zeer gemotiveerde vrijwilligers. De regionale televisiezender AVS bracht op 17 februari het project uitgebreid onder de aandacht. Er kwam onder meer een stoomgedreven generator (Vanden Kerchove) in beeld, verhuisd uit de collecties van het MIAT. Het museum wil bruggen bouwen tussen industriële geschiedenis, economie en cultuur. "In 2013 zou het museum zijn deuren openen voor het publiek", aldus Michel De Vos, cultuurmedewerker van de Terneuzen. zie ook <http://www.industrieelerfgoedzeeland.nl> .

Suiker-entrepot van de Eerste Nederlandsche Coöperatieve Beetwortelsuikerfabriek aan de Westkade in Sas van Gent, gebouwd in 1921, de toekomstige huisvesting van het Industrieel Museum Zeeland.

Stoomgenerator met bedieningspaneel op Jugendstil balustrade van de cokesfabriek in Sluiskil. Foto's uit vermelde website

FARMACEUTISCH MUSEUM GOUDA PRESENTEERT "PHARMAKON"

Op 6 maart 2011 opent "Pharmakon" in het Nationaal Farmaceutisch Museum, Westhaven 29 te 2801 PJ Gouda. De expo toont kunstwerken van de Finse kunstenaar Kaisu Koski, die de bezoekers binnenbrengt in de farmaceutische wereld. Koski toont in haar werken onverwachte perspectieven op de relatie tussen lichaam en medicijnen, van rituelen en geloof in medicijngebruik.

Het museum is toegankelijk elke zaterdag en zondag van 12 tot 17 uur. Voor groepen ook bezoekbaar na afspraak (info@farmaceutischmuseum.nl). Meer informatie op www.farmaceutischmuseum.nl .

T A I W A N

De kogel is door de kerk. Volgend algemeen TICCIH-congres zal plaats vinden in Taiwan. Er waren niet meteen kandidaten om in 2012, na het (tot in de perfectie georganiseerde en succesrijke) TICCIH-congres in 2009 te Freiberg, als gastland op te treden. Tot er een kleine maar zeer gemotiveerde en professionele ploeg uit Taiwan zich kandidaat stelde. Het wordt het eerste TICCIH congres op Aziatisch grondgebied. Nader informatie volgt uiteraard in een volgende nieuwsbrief.

U K R A Ï N E

4de INTERNATIONALE CONFERENTIE "INDUSTRIAL HERITAGE IN THE CULTURE AND LANDSCAPE"

Het thema van deze conferentie luidt "Park and the Plant: from controversy to symbiosis". Plaats van het gebeuren is *Donetsk Metallurgical Plant* op 10 en 11 mei 2011. Info en contactpersoon is Viktor Skorohod skorohod05@mail.ru.

UITVINDERS EN UITVINDINGEN

250 JAAR ZEECHRONOMETER (JOHN HARRISON, 1761)

Voor de plaatsbepaling op zee moet men de lengte- en breedtegraad kennen. De breedtegraad was relatief eenvoudig: in het noordelijk halfrond meet men de hoek tussen de poolster en de horizon met een sextant. Voor de lengtegraad meet men op de middag (ook bepaald met de sextant) het tijdsverschil met de Greenwichtijd. Hiervoor zijn precisie uurwerken nodig die de Greenwichtijd bijhielden ondanks de bewegingen van het schip, de zogenaamde zee- of scheepschronometers.

Het was John Harrison (1693-1776) die zijn eerste zeechronometer bouwde in 1735. Het uurwerk werd aangedreven door een veer en gereguleerd door twee gekoppelde balansen die tegengesteld bewogen, waardoor de effecten van de scheepsbeweging teniet werden gedaan. Opzettelijke variaties in de lengten van de balansveren compenseerden in een 2de model ook temperatuurveranderingen. Harrison 3de chronometer (1759) had een bimetalen temperatuurcompensator en een remontoir om voor een constante aandrijfkraft op het echappement te zorgen.

Harrisons 4de chronometer (1761) verenigde al zijn verbeteringen in een groot zakhorloge. Dit klokje ging in 1761 met het schip "HMS Deptford" mee naar Jamaica. Over de hele reis was de afwijking ongeveer 5 seconden. De positie van het schip kon tot op 2 km (1/60 van een graad) bepaald worden... De uitvinding van Harrison werd kort nadien bij veel kapiteins populair...

Een van de 22 zeechronometers aan boord van de Beagle, schip waarop Darwin meevoer en elementen voor zijn evolutietheorie vergaarde
Foto uit noorderlicht.vpro.nl/artikelen/42572399/

150 JAAR SYNTHETISCH NATRIUMCARBONAAT (ERNEST SOLVAY, 1861)

Natriumcarbonaat is een alkalisch poeder dat men in wasserijen al veel generaties kent als 'soda'. Maar het is een veelzijdige stof met veel andere toepassingen. Traditioneel werd natriumcarbonaat gewonnen door mijnbouw

en uit as van plantaardig materiaal. Gedurende vele jaren werd gezocht naar een synthetisch proces om deze stof aan te maken. De eerste poging was van de Fransman Nicolas Leblanc (1742-1806), die in 1790 een succesrijke manier vond om zout met behulp van zwavelzuur, kalksteen en steenkool om te zetten in natriumcarbonaat. Leblancs methode had echter twee bezwaren: dure reagentia en vervuiling.

In 1861 bedacht de Belgische chemicus Ernest Solvay (1838-1922) een efficiënter procedé dat zijn naam draagt en nog steeds wordt gebruikt. Kooldioxide wordt door een mengsel van ammoniak en zout water gevoerd, waardoor ammoniumchloride en natriumbicarbonaat ontstaan. Dat laatste wordt uitgefilterd en geeft na verhitting natriumcarbonaat.

Ernest en zijn broer Alfred richtten in 1863 een eigen bedrijf op en begonnen in 1865 natriumcarbonaat te vervaardigen. Driekwart van alle natriumcarbonaat wordt vandaag gemaakt met het solvayprocedé, de rest komt voort uit mijnbouw.

100 JAAR STARTMOTOR (CHARLES F. KETTERING, 1911)

Voordat de startmotor uitgevonden was, moest een automobilist de motor met een zwengel (eng. clutch) op gang brengen. Soms sloeg de motor daarbij terug, waardoor de zwengel een hevige klopp kreeg en de automobilist riskeerde om gewond te raken. Ook kon hij zijn "clutch" verliezen, vandaar de uitdrukking: "Hij is zijne kluts kwijt". Al omstreeks 1900 werd gedacht aan het op punt stellen van automatische starters, onder meer door Clyde J. Coleman. Het zoeken ging verder toen een vriend van Henry Leland, de oprichter van het Cadillac-merk, stierf doordat een terugslaaende zwengel hem in het gezicht trof.

Cadillac Automobile C° wendde zich toen tot Charles F. Kettering, directeur van Dayton Engineering Laboratories (DELCO), speciaal opgericht voor het exploiteren van Ketterings al bewezen succes op het gebied van auto-elektra. Kettering bedacht dat een startmotor elke keer maar een paar seconden hoeft te werken en daarom niet heel groot hoefde te zijn. Hij ontwikkelde een combinatie van startmotor en dynamo, met een vrijlooppkoppeling en reductieoverbrenging. Deze werd in februari 1911, net honderd jaar geleden, geïnstalleerd in een Cadillac. Hij leverde genoeg koppel om de motor snel te laten aanslaan en ontkoppelde zich zodra dat gebeurde. Het was een grote stap vooruit op het gebied van de gebruiksvriendelijkheid van auto's.

Bron van bovenstaande informatieve teksten over diverse uitvindingen: vrij bewerkt naar Jack Challoner, "1001 uitvindingen". Uitg. Librero, 2010.

ONDER DE LEESLAMP

Een selectie van bijdragen (boeken en tijdschriftartikels) over industrieel en wetenschappelijk erfgoed in België. Ook een beperkt aantal werken uit het buitenland, die vernieuwend zijn en algemene informatie bevatten die ook voor Vlaanderen – Brussel - België interessant is, worden opgenomen. De meeste bijdragen zijn recent, maar er worden ook een aantal oudere, nog niet eerder vermelde titels opgenomen. De eventuele commentaren bij de referenties staan in cursief. In de boekbesprekingen worden een (beperkt) aantal publicaties gecommenterd.

We verwijzen verder naar de afleveringen van de bibliografie "Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed 1991-2006", gepubliceerd in TIC (Tijdschrift Industriële Cultuur), tevens digitaal ontsloten via website www.viat.be.

Suggesties voor verdere aanvullingen op deze rubriek zijn uiteraard steeds welkom. U kan uw suggesties kwijt via E-mail. Stuur uw informatie hieromtrent door via paiviaene@hotmail.com.

BIBLIOGRAFIE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN BELGIË, EEN SELECTIE

ANNEMANS Jan, Te water: de scheepswerven van Baasrode. In: Erfwoord Vlaanderen, nr. 60 (nov.-dec. 2010 - jan. 2011) p. 12-14.

BOLENZ Eckhard, KRAUSE Markus, MONHEIM Florian, Die andere Schönheit. Industriekultur in Nordrhein-Westfalen. Köln, (Greven Verlag) 2010. ISBN 978-3774304666.

BORVON Gérard, L'histoire de l'électricité. De l'ambre à l'électron. Collection « Va savoir ». Parijs, (Vuibert), 2010. www.vuibert.fr.

BRAUN Harry, ENGEL Dorothee, Vom Brook zur Speicherstadt. Erfurt, (Sutton Verlag) 2010. ISBN 978-3-86680-590-3.

BUYLE Marjan, CELIS Marcel, VAN DEN BOSSCHE Herman, M & L. Monumenten Landschappen en Archeologie, overzicht 1982-2010. Brussel, (Vlaamse Overheid / Ruimte en Erfgoed) 2011 (*zie bespreking publicaties*).

CHARLENT Jean e.a., Les origines des grandes entreprises belges. Douze pionniers belges. S.l., (Uitgever : Cercle d'histoire de l'électricité) 2010 (*zie bespreking*).

COPS Veerle, WENMAEKERS Michel, LAUWERS Daniëlle, Maas-Mijnroute. 312 km bewegwijzerde routes in de Maas- en Mijnstreek. Hasselt, (Toerisme Limburg) 2005.

COULIER Robert, Omtrent de Oostende-Doverlijn (deel 2). In: Ruimschoots, jg. 11, nr. 1, p. 20-23.

DANGIS J., De Brusselse lood- en tinnegieterwerkplaatsen binnen de stad en hare vrijheid. "Ancien" en "Nouveau Regime". Kessel-Lo, (de auteur) 2010 (*zie bespreking*).

DE PAEPE Jo, MENU Karin, Waar de karre bleef stille staan. Omgaan met rijdend erfgoed. In: Forum-Contact, nr. 66 (jg. 17, okt-dec. 2010) p. 25-28.

DE VISSER Rien, De golfplaat, gezien en ongezien erfgoed. In: Erfgoed van Industrie en Techniek, jg. 19, december 2010, p. 167-173.

DIRIKEN Pierre, Sint-Truiden Rondom. Geogids. Kortesseem, (Geogidsen) 2009. www.geogidsen.be.

DIRIKEN Pierre, Sint-Truiden Stad. Geogids. Kortesseem, (Geogidsen) 2010.

DONJEAN Christine, Le Pass. De l'ancien site minier au musée du futur. Namur / Frameries, (PASS / Institut du Patrimoine Wallon) 2010. ISBN 987-2-87522-039-4 (*zie bespreking publicaties*)

DUBRABANT Virginie, L'habitat minier dans le Nord-Pas-de-Calais. Les carnet du Galibot nr. 005. Lewarde, (Ed. Centre Historique Minier) 2006. ISBN: 1 02-9515692-9-7.

DUMONT Gérard & DUBRABANT Virginie, Les trois âges de la mine dans le Nord - Pas-de-Calais. Lille, (Editions La Voix du Nord) 2010. ISBN : 978-2-84393-149-9 (*zie bespreking publicaties*).

DUMOULIN Michel, Par l'effort et par le feu. Carmeuse 1860-2010. Fonds Mercator 2010. ISBN 978-906153897-4. www.carmeuse.be (*uitvoeringe bedrijfsgeschiedenis / referentiewerk - 69,00 euro*).

DUPONT Christine (red.), DELIGNE Chloé, BABAR Louise, BAUWELINCKX Anne e.a., Les élites dans la ville. Les Cahiers de La Fonderie, nr. 43. Brussel, (La Fonderie) 2011.

FONCK Françoise, Les maisons du peuple en Wallonie. Namur, (Institut du Patrimoine Wallon) 2010. ISBN : 978-2-330466-67-5 (*zie bespreking*).

GAIER Claude, GEORGE hilippe, TOURNEUR Francis, SOULLARD Eric e.a., Le savoir-faire wallon au fils du temps. Le bassin mosan, berceau de techniques de pointe. Les dossiers de l'IPW n° 9. Namur, (Institut du Patrimoine Wallon) 2011.

KAAK Maurice, Vlaamse & Brabantse binnenscheperen uit de 18de en 19de eeuw. Vergeten vaktaal en oude constructies. Gent, (Provincie Oost-Vlaanderen) 2010. ISBN: 978 90 7431 171 7.

LEVIE Françoise, 'l Homme qui voulait classer le monde. Mons, (Les Impressions Nouvelles), 2010.

MARIN Matthieu, MESDAGH Jurgen, Dossiers van gevaarlijke, hinderlijke en ongezonde bedrijven: kritiek en bruikbaarheid voor historisch onderzoek. Een analyse aan de hand van 1ste klasse vergunningen in het Archief West-Vlaanderen 1863-1970. Gent, (Academia Press) 2010.

MINTEN Ines, Fonautograaf in Cyberspace. In : Campuskrant KULeuven, jg. 22, nr. 3, 24/11/2010, p. 12.

MORTELMANS Koen, 's Hertogenmolens Aarschot. In : Bouwen aan Monumenten. Najaar 2010, nummer 1.

MUËSEN Lieven, De Zaat, nieuwe site doet Boelwerf vergeten ?! In: Land in zicht, jg. 79 (2010, nr. 4), p. 6-12.

NOUVEAU Philippe, OLEK Edmond, Dunkerque: un port, une ville, une plage. <Collectie> « Les Patrimoines ». Lille, (Editions La Voix du Nord) 2010. ISBN 978-2-84393-142-0.

Op de baan (tweemaandelijks tijdschrift), nummer 100, december 2010, 84p (*zie bespreking*).

OVIEDO GAMEZ Belem, IDAWARE IJIMA Miguel, Industrial Heritage in Mexico, Central America and the Caribbean. In: Industrial Patrimony / Patrimoine de l'Industrie, nr. 24, 2010, vol. 2, p. 9-11 (*zie bespreking*).

PAGNIEZ Jacques, Les cheminots du Nord. (collection « Les patrimoines »). Rijsel/Lille, (La Voix du Nord) 2009. ISBN 978-2-44393-136-9 / <http://www.lavoixdunord.fr>.

PLEVOETS Bie, De herbestedding van het voormalig kantoorgebouw en laboratorium van de PRB (Poudreries Réunies de Belgique) te Kaulille als Masterproef interieurarchitectuur. In: Erfgoed van Industrie en Techniek, jg. 19, december 2010, p. 159-165.

PORTEMAN Barbara, Van waterkracht tot cultuurenergie. Het Zuiderpershuis in Antwerpen. In: Erfwoord Vlaanderen, nr. 60 (nov.-dec. 2010 - jan. 2011) p. 26-29.

SCHERPEREEL Philippe, Hôpitaux du nord. Huit siècles de médecine. <Collectie :> Les Patrimoines. Lille, (La Voix du Nord) 2010. ISBN 978-2-84393-143-7 (*zie bespreking publicaties*).

SCHMIDT Jens U., Wassertürme in Berlin. Cottbus, (Regia-Verlag) 2010. ISBN 978-86929-032-4.

STAES Paul, De Scheldekaaien zijn allang dood. Mogen hekken en hangars iets meer zijn dan oud ijzer ? In: Land in zicht, jg. 79 (2010, nr. 4), p. 17-19.

STADHOUDERS Karin, Steenfabrieken. Beelden van een veranderend landschap. Amsterdam, (Stokerkade cultuurhistorische uitgeverij) 2010. ISBN 978 90 79156 092.

STREITZ Philip, Tijn Uilenspiegel (ex-Agir de Gand) <een klipperaak in restauratie>. In: Ruimschoots, jg. 11, nr. 1, p. 32-33.

STUART Ian, Is industrial heritage greater than or equal to the heritage of the industrial revolution ? In: TICCIH-Bulletin, nr. 51 (2011 nr. 1), p. 1.

TIELEN T., Fabriek Cooppal of "De Poeier": deel 1 tot 9. In: De Klaveren Heer, Heemkundige Kring Kaulille, jg. 2 (1993) nr. 1 tot jg. 5, nr. 4 (1996).

VAN DEN BRANDEN Walter, OTTE Els, Mola en haar molens <brochure>. Gent, (Provincie Oost-Vlaanderen / OKV) 2011.

VANDERHULST Guido, Tour & Taxis. Un quartier en mouvement - A district in motion – Een wijk in beweging. Brussel, (Editions Racine) 2010. ISBN 978-2-87386-705-8 (*zie bespreking publicaties*).

VAN DRIESSCHE Thomas, Het Notelaersveer in Hingene (Bornem). In: Ruimschoots, jg. 11, nr. 1, p. 16-17.

VAN LANDSCHOOT Jason, VAN POUCKE Wouter, VAN OLMEN Jef, DAGANT André, Lilliput gered door Topstukkendecreet. In: Forum-Contact, nr. 66 (jg. 17, okt-dec. 2010) p. 25-28.

VAN TIGGELEN René (red.), e.a., Eerste Wereldoorlog in België. Radiologie in "Trench Coat". Neder-over-Heembeek / Brussel, (Belgisch Museum voor Radiologie) 2011 (*zie bespreking publicaties*).

VANWEZEMAEL S., Herbestemming van het voormalig PRB kantoor en laboratoriumgebouw te Kaulille. Masterproef. Hasselt, (Provinciale Hogeschool Limburg), ongepubliceerde verhandeling.

VEREENOOGHTE Tijn, Erfgoedontsluiting met nieuwe media. In: Forum-Contact, nr. 66 (jg. 17, okt-dec. 2010) p. 5-10.

VERGERWEN J., Het kruit vergaat niet. Deel 1 en 2. In: De Klaveren Heer, Heemkundige Kring Kaulille, jg. 13 (2004), nr. 3 & 4.

VERNIEST Jos, Het blauwe doosje. Het oude E.Remy & C° en het nieuwe Beneo-Remy in Wijgmaal. Van stijfjel tot functionele voedingsingrediënten. Wijgmaal, (Beneo-Remy) 2010. ISBN 978-94-6001-074-3 (zie bespreking).

Verhalen van de zee. Driemaandelijks tijdschrift van het Nationaal Visserijmuseum Oostduinkerke. (zie: www.visserijmuseum.be)

BESPREKINGEN PUBLICATIES

BUYLE Marjan, CELIS Marcel, VAN DEN BOSSCHE Herman, M & L. Monumenten Landschappen en Archeologie, overzicht 1982-2010. Brussel, (Vlaamse Overheid / Ruimte en Erfgoed) 2011.

Onlangs verscheen een handig overzicht over de inhoud van alle tot op heden gepubliceerde afleveringen van het tijdschrift M & L. Het tijdschrift was en is vooral gefocust op het onroerend erfgoed, maar indirect komen vaak ook aspecten van het roerend en zelfs immaterieel erfgoed aan bod.

Na een overzicht van de inhoudstafels van alle tijdschriftnummers (waarvan de covers worden afgebeeld), is er een index op auteur en een index op trefwoorden. Op de termen "industrie" en "industriële archeologie" wordt helaas niet naar alle verschenen bijdragen hierover verwezen. Daarvoor moet men de index raadplegen op meer specifieke termen zoals bijvoorbeeld 'ijzer' of 'watertoren'. Daarom volgt hierna een overzichtje van algemene bijdragen over aspecten van (niet plaatsgebonden) industrieel erfgoed en daarna een lijst van de bijdragen over industriële monumenten in de verschillende gemeenten.

Niet plaatsgebonden industrieel erfgoed:

-Jg. 6 nr. 1 (1987): Van herberg tot café in Vlaanderen en Brusselse drankhuizen.

-Jg. 6 nr. 6 (1987): speciaal nummer "jongere bouwkunst na 1850".

-Jg. 7, nr. 6 (1988): <Limburgse mijnen> Het zwarte goud der Kempen.

-Jg. 9 nr. 4 (1990): Zwarte monumenten in groen Limburg. Naar een verdiende toekomst voor het mijnpatrimonium.

-Jg. 9 nr. 4 (1990): Eenheid in verscheidenheid: de bouwgeschiedenis van de watertorens.

-Jg. 9 nr. 6 (1990): De storten van kolenmijnen en hun vegetaties.

-Jg. 17 nr.3 (1998): De Belgische parketindustrie in de 19de eeuw en het begin van de 20ste eeuw. Historiek en materiële sporen.

-Jg. 20 nr.4 (2001): Architecturaal ijzersmeedwerk in de late middeleeuwen in Gent, Brugge en Antwerpen.

-Jg. 20 nr.4 (2001): Klinken, een historische verbindingwijze voor staalconstructies.

-Jg. 20 nr.6 (2001): De vakafdeling industrieel erfgoed (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap).

-Jg. 23 nr.3 (2004): focus waterwegen : Een halve eeuw t.d.v. de Belgische waterwegen en dijken: Ulrich Kümmer, ingenieur (...).

-Jg. 24 nr.1 (2005): Herbestemmen van industrieel erfgoed.

-Jg. 24 nr. 4 (2005): over hout, o.m. restauratie van houten molens.

-Jg. 28 nr. 6 (2009): Luchtvaartarcheologie versus archeologische erfgoedzorg in Vlaanderen.

Plaatsgebonden industrieel erfgoed:

ALSEMBERG: jg. 9 nr. 5 (1990): De Kartonfabriek Winderickx of Herisemmolen.

AS: jg.14 nr.2 (1995): De grindgroeve Hermans te As. Een beschermd landschap.

ANTWERPEN: jg. 4 nr. 5 (1985): De Antwerpse stapelhuizen tijdens de 19de eeuw.

ANTWERPEN: jg. 4 nr. 6 (1985): Het Zuiderpershuis en de zeven andere hydraulische stations in Antwerpen.

ANTWERPEN: jg. 8 nr. 6 (1989): Het Centraal Station te Antwerpen. De oprisingswerken in de wandelzaal.

ANTWERPEN: jg. 9 nr. 4 (1990): De Antwerpse pakhuizen en het 'Koninklijk Stapelhuis': stedenbouwkundige en constructieve aspecten.

ANTWERPEN: jg.11 nr. 1 (1992): Provinciaal Archiefgebouw te Antwerpen.

ANTWERPEN: jg.13 nr. 5 (1994): Antwerpen-Dam. Een station op het spoor gezet.

ANTWERPEN: jg.19 nr. 1 (2000): Van Haringrokerij naar woonproject.

ANTWERPEN: jg. 23 nr. 6 (2004): De bouw van twee tunnels onder de Schelde (...).

ANTWERPEN: jg.28 nr. 1 (2009): De Antwerpse Eldorado. Van prestigieuze danszaal tot doordeweekse supermarkt <de "Criée">.

BOOM: jg. 2 nr. 4 (1983): Voorstel tot bescherming van een dorpsgezicht: Noeveren bij Boom.

BOOM: jg. 8 nr. 1 (1989): De kleiputten van de Rupelstreek : een uniek landschap (...).

BRUSSEL: jg.13 nr.4 (1994): Het garagegebouw Citroën te Brussel.

DOEL: jg. 24 nr.4 (2005): De Doelse kogge(n), maritiem erfgoed van Europees formaat.

GENK (en omliggende gemeenten): jg. 7, nr. 6 (1988): <Limburgse mijnen> Het zwarte goud der Kempen.

GENK (en omliggende gemeenten): jg. 9 nr. 4 (1990): Zwarte monumenten in groen Limburg. Naar een verdiende toekomst voor het mijnpatrimonium.

GENT: jg.20 nr.5 (2001): Gent, meesterlijke sloten van het Hotel d'Hane-Steenhuise.

GRIMBERGEN: jg 27 nr. 2 (2008): Luchtvaartexperimenten uit de avontuurlijke pionierstijd: de betonnen paddestoelen van Hardy en de Grimbergse compenseerinrichting.

KNOKKE-HEIST: jg. 24 nr. 1 (2005): De vuurtorens 'Hoog Licht' en 'Laag Licht' in Knokke-Heist (Heist) en Brugge (Zeebrugge).

KOEKELARE: jg.12 nr. 6 (1993): Leven in de brouwerij (...), de Brouwerij Christiaan (...).

LEUVEN: jg.14 nr. 5 (1995): Het Leuvense spoorwegknooppunt en de Centrale Werkplaatsen te Kessel-Lo.

LOPPEM: jg. 28 nr.1 (2009): Arthur Degeyter en het centrum voor kunstmatige inseminatie.

OOSTENDE: jg. 20 nr.3 (2001): Het zeilopleidingsschip Mercator.

PASSEDALE: jg. 24 nr. 1 (2005): Een nieuwe functie voor een oude kaasmakerij.

POLLARE (Ninove): jg. 15 nr. 1 (1996): De gietijzeren voetgangersbrug over de Dender te Pollare. Van constructie tot reconstructie.

ROESELARE: jg. 8 nr. 3 (1989): De moutast van de brouwerij Rodenbach te Roeselare (...).

ROESELARE: jg. 24 nr. 1 (2005): De brouwerij Rodenbach te Roeselare.

SINT-TRUIDEN: jg. 20 nr. 4 (2001): Grafkruisen uit de Sint-Truidense gieterij Brialmont.

STEKENE: jg. 11 nr.1 (1992): Het Steengelaag te Stekene. Een beschermd landschap.

TEMSE: jg. 7 nr. 3 (1988): De voormalige watermolen van Temse.

WILLEBROEK: jg. 9 nr. 4 (1990): Een industrieel-archeologisch site langs de Rupel <de Lamot site te Willebroek en de Molens Rypens te Boom>.

WILLEBROEK: jg. 17 nr. 6 (1998): Vloertegelfabriek Emmanuel Rottiers te Tisselt-Willebroek in het kader van de Belgische cementtegellindustrie.

ZAVENTEM: jg. 16 nr. 3 (1997): Architectuur voor het luchtruim. **Bouwen** aan een nationale luchthaven.

CHARLENT Jean e.a., Les origines des grandes entreprises belges. Douze pionniers belges. S.I., (Uitgever : Cercle d'histoire de l'électricité) 2010.

Deze publicatie mag een wonder heten; ze is samengesteld door diverse «éminences grises» op het gebied van de geschiedenis van de elektriciteit. Jean Charlent coördineerde dit originele boek. Het collectief van auteurs, nauw verbonden met de elektriciteitssector, leverde een indrukwekkend overzicht van het ontstaan van deze industrietak en van de belangrijkste actoren. Van volgende personen wordt de biografie en hun bijdragen aan de vooruitgang beschreven:

-Floris Nollet (1794-1853) : magneto- elektrische generator.

-Joseph Jaspar (1823-1899): booglampen, dynamo's en openbare verlichting (Ateliers Jaspar, later Westinghouse en Kone).

-De gebroeders Edmond (1838-1894) en Jules Julien (1844-1919): "ingenieurs", accu's en eerste elektrische tram (L'Electrique).

-François Van Rysselberghe (1846-1893): professor Universiteit Gent, telefoon en hydro--elektrische centrales (Compagnie Hydro-électrique Anversoise).

-Charles Mourlon (1851-1932): ir. ULB, ondernemer (Compagnie Mourlon) en promotor van de elektriciteit en van een –museum (zie 'Ingenieurs en hun Erfgoed', SIWE, 2009).

-Julien Dulait (1855-1926): ir. Universiteit Luik, uitvinder (elektrische auto's) en ondernemer (ACEC), trams in Luik en Oostende, ontwerper van een HSL tussen Antwerpen en Brussel.

-Léon Gérard (1855-1927): ir. ULB, verlichting (Muntschouwburg), elektrisch jagen van boten op het kanaal Brussel-Charleroi (Compagnie de Traction Electrique sur les Voies Navigables).

-Lucien Nothomb (1856-1919): ir. KMS, ontdekker van de gloeilamp (1882), oprichter van een elektrische centrale in Antwerpen (Compagnie Générale d'Electricité).

-Henri Tudor (1859-1928): ir. ULB, accu's, mobiele energieproductie, batterijen (Waver), elektrische verlichting Vilvoorde (Société Tudor).

-Henri Pieper (1867-1952): lampen, dynamo's, trolley voor trams (Charles Van de Poele, Compagnie Internationale d'Electricité), eerste hybride wagen 'L'Auto-Mixte', remsysteem en verlichting van spoorvoertuigen.

-Robert Van Cauwenberghe (1833–1958): ir. Universiteit Gent, dr h.c.(Gdansk /Danzig) en professor aan de UG, (Société de Traction et Electricité).

Dankzij een diepgaande studie van archieven zijn de studies zeer grondig en volledig, inclusief een bibliografie. Tenslotte geven uitgebreide lijsten een chronologisch overzicht van de voornaamste Belgische uitvinders en hun ontdekkingen.

Voor onze leden is er een kleine voorraad in SIWE beschikbaar, evenals een vertaling in het Nederlands van het eerste hoofdstuk (geschiedenis van de industriële elektriciteit) en het derde hoofdstuk (biografie van Joseph Jaspar). Het boek (310p., 280 afbeeldingen, genaaid) kan ook besteld worden bij Jean Charlent en kost 25,00 euro (+7,00 euro verzendingskosten). Stuur voor bestellingen een mail naar jean.charlent@skynet.be. (Karel Haustraete)

DANGIS J., De Brusselse lood- en tinnegieterwerkplaatsen binnen de stad en hare vrijheid. “Ancien” en “Nouveau Regime”. Kessel-Lo, (de auteur) 2010.

Dit merkwaardig boek (224 blz.) behandelt de historiek van de Brusselse lood- en tinnegieterwerkplaatsen, de productie, patenten, merken (576 afbeeldingen). Het gaat in op de zelfstandige activiteitenperiode van de gieterijen, de overnames van werkplaatsen en behandelt diverse archivalische bronnen (16de-20ste eeuw). Het boek bevat alfabetische registers van de gepubliceerde merken van de zelfstandige meesters waarvan geen gemerkte voorwerpen bekend zijn.

Verder bevat het werk een repertorium (en historiek) van 292 lood- en tinnegieterwerkplaatsen en diverse statistieken over het aantal ateliers, met betrekking tot de periode 1690 tot 1980.

Praktisch: bestelling is mogelijk door storting van 54 Euro (portkosten inbegrepen) op rekeningnummer BE45-9799 7147 3189 van J. Dangis, Waterlelielaan, 9/03 te 3010 – Kessel-Lo. (GSM: 0494/12.13.18).

DONJEAN Christine, Le Pass. De l’ancien site minier au musée du futur. Namur / Frameries, (PASS / Institut du Patrimoine Wallon) 2010. ISBN 987-2-87522-039-4.

Het PASS (een themapark rond wetenschappen, technologie en wetenschappelijk onderzoek) viert zijn tiende verjaardag. Dit centrum werd gehuisvest in een voormalige koolmijn ‘Le Crachet’ te Frameries, op 5 km van Bergen

(Mons-en-Borinage). Het boek opent met beschouwingen omtrent industrieel erfgoed en noemt voorbeelden van herbestemming binnen en buiten ons land. Daarna wordt de geschiedenis van de vroegere koolmijn (in een ruim kader) behandeld. De exploitatie van de steenkool stopte in 1960.

Na een lange periode van leegstand en verval werden in 1989 de overgebleven mijnebouwen op initiatief van minister Albert Liénard beschermd. Het aanvankelijk idee om op de site Crachet een mijnmuseum in te richten (idee van geoloog-historicus Philippe Delforge) werd in de periode 1990-1995 omgebogen naar een meer educatief en eigentijds project, het “PASS”. De genoemde minister legde, bij het aftasten van Europese subsidiemogelijkheden voor het realiseren ervan, zijn volle gewicht in de schaal. Via veel diplomatie en overtuigingskracht, onder meer vanwege coördinator Jean-Marc PROVIDENCE, kwamen na verloop van tijd de beloofde middelen eraan (ten belope van ruim 25 miljoen euro !) en uit twee architectuurwedstrijden kwam in 1997 het ontwerp van de Franse architect Jean Nouvel als meest geschikt naar voren. In 1999 startten de bouwwerken (onder meer het 260 meter schuine passerelle - gebouw, de Belvédère, de educatieve werkplaatsen, enz. Anderhalf jaar later werd het PASS toegankelijk voor bezoekers.

Het boek gaat ook uitvoerig in op de vorming en uitwerking van het museografische parcours in functie van de educatieve doelstellingen van het PASS. De nogal megalomane aanpak van het PASS werd in de media niet onbesproken en dit bracht, samen met andere factoren, het centrum omstreeks 2004-2005 in een diepe crisis. Deze werd echter na de aanstelling van André CREMER, heden nog steeds directeur, overwonnen. Het (zeer verzorgde, mooi geïllustreerde) boekwerk is dus ook (en misschien vooral) een gedetailleerd bilan van tien jaar laagdrempelig werken omtrent wetenschappen en milieu met jongeren, met de schoolgaande jeugd van vandaag.

DUMONT Gérard & DUBRABANT Virginie, Les trois âges de la mine dans le Nord - Pas-de-Calais. Lille, (Editions La Voix du Nord) 2010. ISBN : 978-2-84393-149-9.

Dit vlot geschreven en voortreffelijk geïllustreerd boek werd uitgegeven naar aanleiding van de herdenking van 20 jaar sluiting van de laatste Noord-Franse steenkoolmijn nr. 9 te Oignies. Het boek valt uiteen in drie delen: de pioniers-tijd (1720-1830), de bloeitijd (1830-1914) en de langzame neergang (1914-1990).

In vergelijking tot Henegouwen begon de exploitatie van steenkool in Noord-Frankrijk vrij laat, toen in 1720 (na vijf vruchteloze jaren van proefboringen) door Jacques Desandrouin en Pierre Taffin een 4 meter dikke laag steenkool ontdekt werd te Fresnes-sur-Escaut (even ten noorden van Valenciennes). De

stichting van de “Compagnie des Mines d’Anzin” in 1757 betekent een eerste schaalvergroting. Tegen het eind van het ancien régime stelt deze meer dan 4000 mensen te werk in 28 mijnen. Per jaar worden 300.000 ton steenkool bovengehaald. Dank zij de inzet van krachtige vuurpompen, die grondwater oppompten, kon er steenkool op grotere diepte geëxploiteerd worden. In 1807 pompte een vuurpomp in de Fosse Dutemple te Valenciennes dagelijks 3000 m³ water op. In 1802 bouwt de Parijse constructeur Constantin Périer 20 stoommachines voor de Mines d’Anzin, niet om te fungeren als pompen maar als drijfkracht voor het ophalen van de kolen met liften. Vanuit het oostelijk gelegen Valenciennes ontwikkelt zich het mijnbouwgebied geleidelijk in westelijke richting (Douai, Lens, Béthune, Auchel).

De auteurs gaan ook in op het zwaar en gevaarlijk werk in de mijnen, waarvoor door de patroons geleidelijk bepaalde compensaties (hoger loon, vrijstelling van legerdienst, e.d.) voorzien werden. De mijnen vormen in de loop van de 19de en 20ste eeuw een sociaal laboratorium, versnelden de legalisatie van vakbonden (1884) en de rol van deze organisaties als bemiddelaars in allerhande conflicten en hadden invloed op de arbeidswetgeving (Reglementering van de kinder- en vrouwenarbeid 1892). Diverse mijnrampen, waaronder de ontploffingen in de mijn van Courrières in 1906 (1100 slachtoffers, 110 kilometer ingestorte mijngangen), worden belicht. De belle époque was een scharnierperiode op het gebied van de invoering van meer veiligheidsmaatregelen op de werkvloer boven en onder in de mijn.

In de eerste helft van de 19de eeuw werden door de mijnmaatschappijen ‘corons’ opgericht, huisjes in lange rijen, te beschouwen als voorlopers van woonwijken met vierwoningen (paviljoens) en tuinwijken. De woonomstandigheden van de mijnwerkers waren beter dan deze van andere arbeiders, zoals de textielarbeiders in de Roubaix, Rijsel en omgeving.

De Eerste Wereldoorlog bracht gigantische verliezen met zich mee: 212 mijnen werden verwoest, 3000 km (!) mijngangen waren onbruikbaar. Tijdens het interbellum werden de mijnen heropgebouwd en gemoderniseerd en immigreerden de eerste gastarbeiders, vooral uit Polen, Italië en Tsjechië. De exploitatie van steenkool in Noord-Frankrijk culmineerde in 1930. Dat jaar werd 35 miljoen ton steenkool bovengehaald, dat is 64 % van het landelijk totaal. De navolgende jaren waren op economisch vlak zeer dramatisch en ondanks hevig verzet en lange stakingen werden talrijke migranten teruggestuurd naar hun thuisland. De jaren na WO II zijn bekend als periode van de “kolenslag” (bataille du charbon). De productie haalden in de genationaliseerde mijnen (HBNPC) opnieuw hoge pieken. Maar de crisis in de metallurgie, de overschakeling van elektrische centrales naar kernenergie, de concurrentie met lage loonlanden en andere factoren deden de mijnbouw finaal de das om. Op 28 december 1990 ging de allerlaatste Noord-Franse mijn dicht, zes jaar

na de sluiting van de laatste Waalse mijn (Le Roton te Farciennes, 1984) en twee jaar voor de laatste Kempische mijn (Zolder, 1992). De publicatie is verkrijgbaar tegen 19,90 euro in o.m. de museumshop van het Centre Historique Minier te Lewarde.

FONCK Françoise, Les maisons du peuple en Wallonie. Namur, (Institut du Patrimoine Wallon) 2010. ISBN : 978-2-330466-67-5.

Na een aantal boeiende overzichtspublicaties over Belgische volkshuizen in de jaren 1980 was de tijd rijp voor een up-to-date overzicht. De auteur behandelt alle Waalse volkshuizen. Eerst wordt een algemeen beeld geschetst over de arbeiders- en coöperatieve beweging in Wallonië. De nood aan eigen vergader- en feestlokalen leidde bij de socialistische beweging tot de oprichting van volkshuizen. Het eerste “rode huis” opende haar deuren in 1872 te Jolimont (La Louvière). Het meest recente volkshuis (1952) staat in Quenast (als vervanger van een oudere “Maison du Peuple”). Wat gebeurde er in deze volkshuizen? Het café bekleedde een centrale plaats, waarachter vaak een aparte feestzaal of cinemazaal ingericht werd. Andere ruimten werden benut voor sport- of muziekbeoefening. Soms was er een coöperatieve winkel op het gelijkvloers van een aanpalend pand.

Vervolgens wordt de architectuur en de decoratie van de Waalse volkshuizen belicht. De vormgeving volgt in grote lijnen de burgerlijke bouwstijlen van het moment. Er bestaat m.a.w. geen eigen “socialistische stijl”. Vanzelfsprekend zocht men voor de bouw van de volkshuizen steeds naar een zo opvallend mogelijke plaats, zoals de markt of een plein. Volkshuizen probeerden zo een beetje op te tornen tegen de dominantie van kerken en stadhuizen. Dit lukte slechts in een aantal gevallen. Vaak is een volkshuis nauwelijks te onderscheiden van een gewoon café.

In hoofdstuk 4 van het boek komen een aantal opvallende volkshuizen naar voor als casestudies: Verviers (kasteeltype), Elouges (eenvoudig huis), Hoei (verticale opbouw van winkel, vergaderzaal, spektakelzaal), Dour, Lodelinsart, Wihéries (“grand café”-type), Poulseur (streekeigen Ardense stijl). In het laatste hoofdstuk wordt ingegaan op de huidige toestand van de volkshuizen, waarvan een klein deel beschermd is als monument. Volkshuizen zijn erg kwetsbaar, zeker als de oorspronkelijke functie is weggefallen. Een interessant repertorium (Annexe 1) van volkshuizen en coöperatieve winkels (alfabetisch per provincie en per gemeente), alsook een lijst van bioscopen in volkshuizen (Annexe 2) vult dit aan.

‘OP DE BAAN’ (tweemaandelijks tijdschrift), nummer 100, december 2010, 84p.

‘Op de Baan’ is een tweemaandelijks tijdschrift (8,50 euro per nummer), uitgegeven door TSP (Toerisme en Spoorpatrimonium) en PFT (Patrimoine Ferroviaire et Tourisme). Sinds 1990 geven een groep vrijwilligers dit prachtig geïllustreerd tijdschrift uit. Ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan wordt in dit jubileumnummer (nr. 100) de geschiedenis van dit blad belicht. Het is een van de zeldzame uitgaven in dit land, waarvan ook een Franstalige editie (“En lignes”) bestaat. De hoogstaande kwaliteit van het drukwerk is te danken aan de spitstechnologie van een Gentse drukkerij. Aangezien er zeer talrijke prachtige foto’s gepubliceerd worden is dit aspect zeer belangrijk. Naast een uitgebreid overzicht van het Belgische spoornieuws wordt er ook uitvoerig aandacht besteed aan Europese ontwikkelingen. Er is ook een historische rubriek waar merkwaardige foto’s de toestand illustreren van 25, 50 en 75 jaar geleden. Een aanrader voor alle spoorwegliefhebbers. Inlichtingen: pfttsp@gmail.com (K. Haustraete).

OVIEDO GAMEZ Belem, IDAWARE IJIMA Miguel, Industrial Heritage in Mexico, Central America and the Caribbean. In: Industrial Patrimony / Patrimoine de l’Industrie, nr. 24, 2010, vol. 2, p. 9-11.

De auteurs brengen het relaas over de internationale conferentie die over dat onderwerp plaatsvond te Campeche (Mexico) van 4 tot 8 mei 2010. Het is de blikvanger en inleiding op een speciaal nummer over Midden- en Latijns Amerika (nr. 24) van het door Louis Bergeron en Maria-Teresa Maiullari Pontois gecoördineerd tijdschrift “Patrimoine de l’Industrie / Industrial Patrimony”. Zie: www.koinetwork.org.

Het is zoals steeds een piekfijn verzorgde en goed geïllustreerde aflevering (110 p.) met herwaarderingsprojecten van industrieel erfgoed in Cuba, Panama (in het bijzonder het Zoutmuseum en Suikermuseum) en Costa Rica. Verder komt de industrieel erfgoedbeweging, die behoorlijk sterk is in Mexico, uitgebreid aan bod in verschillende bijdragen. Deze handelen over Mexicaanse onderwater archeologie in Yucatan (aangaande verdwenen stoomschepen), over Mexicaanse vuurtorens, het maritiem douanegebouw en spoorweg-erfgoed te Tampico, en de moeizame strijd voor de redding en ontsluiting van bedrijfsarchieven... In een aparte bijdrage benadrukken Belem Oviedo Gamez, Marco Hernandez en M. Idaware de behoudsproblematiek van industriële relictten in stadskernen, met de zilverbijlen te Pachuca en het spoorweg-erfgoed te San Luis Potosi als cases.

Het tweede deel van het tijdschrift bevat informatieve bijdragen over industrieel erfgoed op verschillende plaatsen in de wereld, zoals China (zoutmijnbouw-erfgoed in Zigong) en Rusland (modernistische bedrijfsarchitectuur in Sint-Petersburg). Het tijdschrift wordt afgesloten met een vijftal boekbesprekingen.

SCHERPEREEL Philippe, Hôpitaux du nord. Huit siècles de médecine. Collectie “Les Patrimoines”. Lille, (La Voix du Nord) 2010. ISBN 978-2-84393-143-7.

De collectie “Les Patrimoines” is een succesvolle reeks ‘vulgariserend wetenschappelijke publicaties’ met een erg toegankelijke (prijs: 7 € per deel), uitgegeven door de bekende Rijselse uitgeverij La Voix du Nord. Dit deel belicht de geneeskundige tradities in Frans-Vlaanderen en focust tegelijk op het materieel erfgoed van de gezondheidszorg. Diverse ziekenhuizen, gebouwd van de middeleeuwen tot in de late 20ste eeuw komen aan bod.

Tot de vroegste hospitalen in de regio behoren het “Hospice Comtesse” te Rijsel (herbestemd als museum, zie www.musenor.com), het “Hôpital Notre-Dame de Seclin” (nog in gebruik) en het “Hospice Gantois” te Rijsel (sedert 2003 ingericht als luxueus hotel). Representatief voor de 18de eeuw zijn het “Hôpital général” te Rijsel en het “Hôpital général de la Charité” te Douai. De industriële ontwikkeling en de slechte gezondheid aldaar van het proletariaat in de regio van Rijsel noopte de overheid tot de oprichting van nieuwe ziekenhuizen: het “Hôpital de la Charité” (Lille, 1866), “La Fraternité” en het “Hospice Barbieux” te Roubaix (1890-1900) en het “Institut Pasteur” (Lille, 1895-1899).

In de 20ste eeuw worden gespecialiseerde verzorgingsinstellingen opgericht (o.m. sanatoria voor het behandelen van silicose, een zeer verspreide ziekte onder mijnwerkers), alsook universitaire ziekenhuizen (o.m. het “Hôpital Claude-Huriez, Rijsel, 1934-1953). In Rijsel is een vereniging actief omtrent de geschiedenis en erfgoed van de geneeskunde: “Association du Musée hospitalier régional de Lille”. U vindt informatie over de activiteiten op website www.patrimoinehospitalierdunord.fr.

VANDERHULST Guido, Tour & Taxis. Un quartier en mouvement - A district in motion – Een wijk in beweging. Brussel, (Editions Racine) 2010. ISBN 978-2-873867058.

Dit is de tweede uitgave van een succesrijke en fraai geïllustreerde brochure (92 blz.) over het bekende havendistributie- en transportcentrum Tour & Taxis (Thurn & Taxis) te Brussel. Het is het resultaat van een lange strijd voor het

behoud en het zoeken naar een duurzame en sociaal verantwoorde herbestemming van het gebied, destijds aangevoerd door Guido Vanderhulst en La Fonderie. Reeds in 1986 presenteerde La Fonderie in het pas gesloten Koninklijk Pakhuis de opmerkelijke tentoonstelling: "*Brussel, een kanaal fabrieken en mensen*", die eigenlijk de aanzet was van de reddingsoperatie.

Op een heldere manier wordt een historisch overzicht gegeven over de industriële ontwikkeling van Brussel en de uitbouw van de Brusselse haven en haar opeenvolgende pakhuizen. Vervolgens worden de afzonderlijke gebouwen en installaties van Tour & Taxis besproken, niet alleen de hoofdonderdelen (goederenstation, administratief gebouw, opslagruimten met sheds, douanegebouw) maar ook de minder bekende en des te kwetsbare delen: elektrische centrale met watertoren, loods voor gevaarlijke producten, dienststation "de kapel" (waarvan na een brand in 1998 enkel de buitenmuren overblijven), een transithal (ook geteisterd door brand), de brug over de sporen aan de Jubileumlaan, wachthuisjes (Picardstraat), hekkens, wisselposten, draaibrug voor locomotieven en wagons (gesloopt), herstelwerkplaatsen, enzovoort. Daarna (vanaf blz. 75) wordt een interessant overzicht gegeven van de verschillende projecten voor de site. Dit is een essentieel deel van de publicatie om de actuele situatie (blz. 78 e.v.) en de toekomstplannen (blz. 82-91) te kunnen begrijpen. De brochure is te koop tegen 10 euro aan de informatiedesk van het Koninklijk Entrepot, alsook in bepaalde boekhandels zoals FNAC-Brussel. Warm aanbevolen.

VAN TIGGELEN René (red.), e.a., Eerste Wereldoorlog in België. Radiologie in "Trench Coat". Neder-over-Heembeek / Brussel, (Belgisch Museum voor Radiologie) 2011. ISBN 978-9080257528.

Het boek verschijnt op een gunstig moment, net voor diverse andere publicaties (na 100 jaar) het begin van de Eerste Wereldoorlog en zijn gevolgen zullen belichten. De publicatie (130 pagina's) bevat bijdragen van diverse deskundigen uit alle delen van België, zoals Luc De Broe, Jan Dirckx, Walter Esch, Georges Mazy, Lieven Mortelmans, François Olier, Laurent Provost, Robert Smets, Ronny Van Loon en Luc Viaene. De geschiedenis van de militaire radiologie van ons land tijdens de Grote Oorlog wordt op een toegankelijke manier beschreven en voorzien van exclusieve illustraties. De uitgever, Prof. René Van Tiggelen en het Belgisch Museum van de Radiologie wil met dit herdenkingsboek een hulde brengen aan allen die een medische techniek toepasten die toen nog geen 20 jaar oud was. Het boek wordt aan het publiek voorgesteld op 2 april ek. in het Koninklijk Museum van het Leger, Jubelpark 3 te Brussel. Meer informatie op www.radiology-museum.be.

VERNIEST Jos, Het blauwe doosje. Het oude E.Remy & C° en het nieuwe Beneo-Remy in Wijgmaal. Van stijfjel tot functionele voedingsingrediënten. Wijgmaal, (Beneo-Remy) 2010. ISBN 978-94-6001-074-3.

Over de Remyfabrieken te Wijgmaal verscheen in IWE (de voorloper van SIWE-Magazine) aflevering 9 (juni 2009) een uitgebreide bijdrage (32 blz.) van A. Cresens, ter gelegenheid van een SIWE-tentoonstelling in de Molens Van Orshoven te Leuven. Het huidig boek ontleende overigens informatie aan voormelde en vroegere publicaties. Het boek vat in woord en beeld de saga van Remy samen, vanaf de stichting van "Gebroeders Remy & C." in 1855 door Edward Remy (1813-1896) en de start van de productie van stijfjel op basis van rijstzetmeel (Ameldonc) tot nu. Naast stijfjel produceerde Remy ook tarwegriesmeel, tarwegrutbloem, zelfrijzende bloem, haver-gerst en maïskreem, tapioca en aanverwanten. Dit verklaart de noodzaak van de betonnen silotoren (1905-1920). Verder produceerde Remy ook diervoeding, deegwaren en lijmen.

Het boek besteedt ook aandacht aan de sector energie. We lezen dat bij de fabrieken Remy (uitgerust met maalderij, olieslagerij en rijstpellerij) in 1857 reeds een eerste (25 pk-) stoommachine in gebruik genomen werd en er ongeveer 30 arbeiders werkten. In 1905 werd 2650 pk ingezet (en een reserve van 600 pk) en werkten 1161 personen. Ondertussen (in 1887) werd Ed.Remy & C° omgevormd tot een N.V.

De bloei van het bedrijf in de interbellumtijd hield halt na 1950. In 1988 werkten nog slechts 80 werknemers op de site. Een doortastend herstelbeleid en veel wilskracht (zie p. 111-128 en p. 146-153) maakten het bedrijf tot wat het nu is: een succesvol deel (met ca. 150 werknemers) van BENEEO, dat textuurverbeteraars en functionele voedingsingrediënten produceert.

Een uitgebreide keuze van prachtige archiefstukken en historische foto's brengt de historische schets tot leven. We worden melancholisch bij het zien van intussen al lang gesloopte gebouwen : het "dynamogebouw" voor de eigen productie van elektriciteit, het laborarotium, de Casino, maar ook bij de aanblik van de oude reclames en verpakkingen van de Remyproducten. Verkrijgbaar tegen 26,50 € aan de receptie van BENEEO NV, Remylaan 4 te Wijgmaal.

INHOUD

Voorwoord.....	2
Verslag van enkele recente activiteiten...	4
Komende activiteiten.....	6
Oproepen.....	9
Erfgoednieuws uit de regio's.....	10
Internationaal nieuws.....	27
Uitvindingen en uitvinders.....	33
Onder de leeslamp	35
Besprekingen .publicaties.....	39

HOE LID WORDEN VAN SIWE VZW ?

Door uw bijdrage (bedragen : zie onder) te storten op rekening 001-3088106-90 van SIWE vzw, Stapelhuisstraat 15, 3000 Leuven (IBAN : BE 34 00 13 0881 0690 – BIC : GEBABEBB)

Jaarlijkse lidmaatschapbijdrage vanaf heden:**BELGIË**

Sympathiserend lid : 20 €
 Vereniging : 30 €
 Steunend lid, bedrijf : 50 €

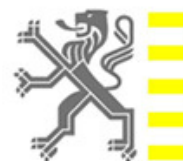
BUITENLAND

Sympathiserend lid : 30 €
 Vereniging : 40 €
 Steunend lid, bedrijf : 50 €

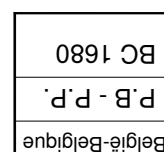
SIWE vzw is aangesloten bij

vzw Forum voor
ERFGOEDVERENIGINGEN

Met de steun van de Vlaamse Gemeenschap en

N.V. Domein Ternesse S.A.

Affitekkantoor: BIERBEEK
 Erkenningsnr.: P209286

Afzender: SIWE v.z.w.
 Stapelhuisstraat 15
 3000 LEUVEN